M posti
. ND82
Samhälle och Socialt Utbud

SOS Aktuellt

Tidningen som för den finlandssvenska handikappades talan och granskar det sociala utbudet | ISSN 1795-410X | Prenumerera för 12€ | 5/2012 | December

Foto: Daniela Andersson

Pink Polo!

I Förenade Arabemiraten firades en ljusröd månad i kampen mot bröstcancer.

OBS! FAKTURA FÖR PRENUMERANTER INGÅR I TIDNINGEN! SE BAKSIDAN!

Innehåll

SOS Aktuellt

Adress:
Apollogatan 15 A 7,
00100 Helsingfors

Telefon:
044 555 4388

Ansvarig utgivare:
Finlands Svenska handikappförbund
09 496 446

Ansvarig redaktör:
Anna Caldén
Ordförande för Finlands Svenska Handikappförbund

Redaktionschef:
Daniela Andersson
044 555 4388
daniela.andersson@kolumbus.fi

Medarbetare
Tom Sörhannus
Christina Lång
Thomas Rosenberg
Helena Forsgård
Malin Johansson
Mari Pennanen
Sofia Stenlund

Layout
Erkki Tuomi / Neodesign

Tryckeri
KSF Media Ab
ISSN 1795-410X

Artiklar, feedback, insändare
daniela.andersson@kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du ha tidigare utgivna nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

www.sosaktuellt.fi

s.2–3 LEDARE
Målet är ett bättre samhälle för personer med utvecklingsstörning
Lisbeth Hemgård

REDAKTÖRENS ORD
Apan under drakens år
Daniela Andersson

s.4-5 **Fyra timmar som betyder något**
Mari Pennanen

Alla människors lika värde
Gustav Skuthälla

Handikappförbundsnytt
Anna Caldén

s.6-7 **Spännande år väntar Kårkulla**
Malin Johansson

Lyckat Signwebb-projekt avslutat – men vad händer sen?
Thomas Rosenberg

s.8-9 **Ny psykosocial enhet satsar på förebyggande arbete**
Tom Sörhannus

Återhämtning efter psykiska problem
Mari Pennanen

s.10-11 **Besviken efter paralympics men siktar nu på VM i Bangkok**
Helena Forsgård

BOKRECENSION
Förundrad
Tom Sörhannus

s.12-13 **Pink bröstcancermånad i Dubai**
Daniela Andersson

s.14-15 **Autismspektrumtillstånd: Från teori till praktik**
Christina Lång

Kim fick hjälp av ungdomslotsarna att hitta en bättre väg i livet
Helena Forsgård

s.16-17 **Akseli – en väg in i arbetslivet**
Thomas Rosenberg

KOLUMN
Skönheten och odjuren
Daniela Andersson

s.18-19 **Bra boende är en lyckträff**
Christina Lång

s.20-21 BOKRECENSION
Boendeprojektet
Christina Lång

Rörelser som stöd för talet ger ökad förståelse: Baby+teckenspråk =babytecken
Sofia Stenlund

s.22-23 **Frivilliga insatser ger julglädje i Litauen**
Helena Forsgård

Världspremiär för en ”app” i kommunikationens och AKK-specialpedagogikens tjänst
Terry (Thérèse) Grahn

s.24 **Händelsekalendern 2012–2013**

Prenumerationsfaktura för SOS Aktuellt

Vill du annonsera i SOS Aktuellt?

Priser 2013
Helsidesannons: 600 euro
Halvsida: 300 euro
¼ sida: 150 euro

Vill du ha annons i annat format? Tag kontakt så anpassar vi priset till din annonsstorlek!
Medie-kort finns på www.sosaktuellt.fi

Kontakta:
Annonsansvarig:
Daniela Andersson,
044 555 4388,
daniela.andersson@kolumbus.fi

God jul och gott nytt år

Prenumerationer 2013

Fortlöpande årsprenumeration för pappers-tidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenumeration: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck. Vid lösnummersbeställning fakturerar vi 1,50 euro i hanteringsavgift. Utrikesporto: 5 eur (Europa), 10 eur (Övriga världen). Tillgängligt format för synskadade (rtf-format, tidningen kommer i e-posten) kostar endast 7 euro/år.

1. Beställ via internet.
Fyll i prenumerationsblanketten på www.sosaktuellt.fi eller e-posta pren@sosaktuellt.fi

2. Eller ring 044 555 4388, eller Handikappförbundet 0500 418 272

LEDARE

Målet är ett bättre samhälle för personer med utvecklingsstörning

FDUV har, tillsammans med andra aktörer på fältet, varit fullt sysselsatt med påverkansarbete de senaste fem åren. Tjänsterna för personer med utvecklingsstörning utvecklas och särskilt statsrådets principbeslut om tryggande av individuellt boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning, som fastslogs den 8 november, har stor betydelse för de fortsatta tjänsterna.

Enligt principbeslutet ska personer med utvecklingsstörning ha rätt att bo och få tjänster i sitt närsamhälle, precis som alla andra medborgare. I Finland bor det omkring 40 000 personer med utvecklingsstörning. På institutionerna för personer med utvecklingsstörning bodde i slutet av år 2010 fortfarande 1 790 personer. I principbeslutet står det att ingen med funktionshinder ska bo på institution längre efter år 2020.

Det är över trettio år sedan jag arbetade första gången på Kårkulla vårdhem (anstalt hette det på den tiden). Jag minns att jag upplevde förhållandena som omänskliga och att man måste göra något för att förbättra omständigheterna för personer med utvecklingsstörning. Vi var många inom personalen som ville förbättra vården och ge ett mer personligt stöd. Under åren har stödet blivit mer personligt och mycket har förbättrats. När jag besöker olika hem och boenden för personer med utvecklingsstörning möter jag ofta människor som är nöjda med sina levnadsförhållanden och glada för det stöd de får. Men visst finns det missförhållanden också. Det är många som är besvikna på att de inte får välja vem de bor med. En del saknar hjälp med att göra egna saker, till exempel fritidssysselsättning, andra saknar någon som har tid att stanna upp och prata. En del trivs inte i sina lägenheter eftersom de känner sig ensamma och inte har något att göra. Många bor fortfarande hemma hos sina föräldrar därför att det inte funnits ett bra boendealternativ just för dem.

På finskt håll kämpar man med stora nya mini-institutioner. När man avvecklar stora vårdhem går det lätt så att man bygger små enheter som fungerar på samma sätt som vårdhemmet gjort. Vad är då utmärkande för en institution? I Sverige kallar man ett boende för institution då personalomsättningen är så stor att personalens schema och intressen börjar styra verksamheten. I ett hem utgår man från personens stödbehov och det är stödbehovet som styr servicen.

Det är bra att definiera hur tjänsterna ska utvecklas, men jag upplever trots allt att en av de stora utmaningarna inom omsorgen är personalfrågan. Hur ska vi få utbildad personal? Med utbildad personal menar jag inte att alla ska ha en utbildning inom social- och hälsovården, utan att personalen har möjlighet att utveckla sådana färdigheter de behöver. Det är som om utbildningen släpar efter, människor får inte det stöd de behöver. Personalen borde kunna mycket om alternativ kommunikation, lära sig mera om träning till självständighet, förstå sig bättre på bemötande och samarbete med närstående, kunna hjälpa vid matlagning och hushållsarbete och veta hur man gör när man ska hjälpa människor att lära sig sköta sin hygien. Det finns en hel del personer med utvecklingsstörning som fortfarande har problem med matordning, vikt, hygien, klädvård och grundhälsovård. Man talar om självbestämmanderätt, men det är inte självbestämmande när ens hälsa inte blir omskött, när hygienen är dålig, när kläderna inte är snygga och när man tvingas att äta mikromat för att ingen kan eller hinner hjälpa.

Det finns närstående som ger upp, de berättar att de tvättar kläder hemma hos sig, sköter hygienen som inte blivit skött under veckan och ser till att det finns det där lilla extra. Hur blir det då med frigörelsen och självbestämmanderätten? Och hur är det med dem som inte har anhöriga? Många anhöriga blir ganska försiktiga med att berätta hur de ser på saken, för det är så besvärligt.

Naturligtvis finns det personal som gör allt detta och som ger det personliga stödet. Det finns personal som verkligen ställer upp och som kan sitt jobb. Vilken glädje det är för den som får det rätta stödet. Och vilken sorg det blir när stödet försvinner och det tar så länge innan någon annan kan uppdraget lika bra. Det är många som väljer att jobba inom omsorgen för att det är ett intressant och utmanande uppdrag men varför ska det vara så dåligt betalt? Den personal som jobbar med stort intresse stannar just för det intressanta jobbets skull, men hur ska vi få nya människor att intressera sig för omsorgen när lönen inte motsvarar uppdraget?

Trots principbeslut och politisk vilja har vi mycket att utveckla inom omsorgen för att människor ska få det bättre. FDUV och de andra aktörerna på fältet går vidare i sin kamp för ett bättre samhälle för personer med utvecklingsstörning.

Lisbeth Hemgård
FDUV:s verksamhetsledare

REDAKTÖRENS ORD

Apan under drakens år

På många sätt började detta år egentligen dåligt. Det är svårt att sätta fingret på det men såhär med en blick i backspegeln så knagglade vi oss fram. Det var än det ena och än det andra. Med facit på hand så är årets två sista månader betydligt bättre än årets två första. Jag vill inte vara allt för kryptisk men det är med lätthet i sinnet vi på redaktionen gjort detta maffiga dubbelnummer som är årets sista nummer.

Grunden för SOS Aktuellt lades 2004. I det kinesiska horoskopet är SOS Aktuellt apa.

Apan är lekfull, livlig, rolig och kvicktänkt. De tröttnar mycket snabbt och har svårt att lugna ner sig för att endast göra en enda sak. Apan kan också vara fåfäng och nonchalant. Aporna är ambitiösa och bra på att investera pengar rätt. Med deras snabba slagfärdighet och underbara humorsinne, är de underbara gäster på en fest. Apans liv kommer aldrig att vara tråkig och förutseende.

Mycket träffande! 2012 var i kinesiska horoskopet drakens år. Om aporna stod det följande: *Under vattendrakens år, 23 januari 2012 – 9 februari 2013, är aporna välsignade med extra tur. Eftersom du älskar en utmaning, kommer till och med ett föränderligt år att underhålla dig. Vattenelementet gör lagprojekt effektiva och tillfredsställande. Du kommer förmodligen också att utveckla relationer till människor som kan hjälpa dig. Du kommer att hitta grupper som kan stödja dina intressen. Du får mer förståelse för andra också och du kan också bli populärare än vanligt. Drakens självförtroende kommer att hjälpa dig att ge uttryck för din originella stil på ett sätt som skapar positiv uppmärksamhet.*

Ni kommer snart att se hur rätt detta horoskop hade. Redaktionen önskar er en god jul och gott nytt år, all lycka och tack för ert stöd!

Och om jag får be alla privata prenumeranter om en tjänst: Var så vänliga och använd er av uppgifterna på baksidan för att betala årets prenumerationsavgift. Inga separata fakturor sänds ut i år. Tack på förhand!

Daniela Andersson
Redaktionschef

Nyheter

Text & bild: Mari Pennanen

Fyra timmar som betyder något

Helena Blomqvist var den första projektledaren för stödpersonsverksamheten. Sonja Karnell (till höger) är sedan år 2005 samordnare för 4BT.

Fyra timmar är inte så mycket eller fyra timmar är jättemycket, det beror på hur man väljer att se på saken. Men fyra timmar kan vara väldigt betydelsefulla. Många fler kunde använda fyra timmar per månad till att vara stödperson för en person med funktionshinder. Verksamheten Fyra Betydelsefulla Timmar erbjuder denna möjlighet, och har gjort det redan i tio år.

Ulf Gustafsson, var med redan för tio år sedan när stödpersonsverksamheten körde igång som ett projekt och Nina af Hällström, verksamhetsledare på SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder, diskuterade hur frivilligarbetet under de tio senaste åren gått från att ha varit välgörenhet via integrering till en naturlig del av livet för många.

Fyra Betydelsefulla Timmar (4BT) förmedlar stödpersoner för personer med funktionsnedsättning i Svenskfinland.

– I mitt e-postregister har jag just nu kring sjuttio stödpersoner, fast alla har inte uppdrag just nu, berättar **Sonja Karnell**, samordnare för verksamheten.

Hon trivs med sitt arbete som är väldigt omväxlande. Det handlar bland annat om marknadsföring, rekrytering, ekonomi, människokännedom och att vara öppen för människor. Som samordnare är det Sonja som försöker para ihop dem som vill ha en stödperson med dem som vill vara en stödperson. De flesta stödpersonsönskemålen handlar om att med stödpersonen kunna gå på kaffe, shoppa, på bio, ishockeymatch eller teater. En del önskar att stödpersonen är med i motionssammanhang och andra helt enkelt någon att prata med.

– Genom vår verksamhet hoppas vi kunna förbättra fysiskt eller psykiskt funktionshindrade människors möjligheter att delta socialt och göra olika saker på sin fritid. Vi vill förebygga isolering. Fyra Betydelsefulla Timmar erbjuder stödpersoner en väg in i världen av frivilligt engagemang.

Hon berättar att under de tio åren har verksamheten utvecklats en hel del. I början ordnades omfattande kurser, men få av dem som gick en kurs tog steget fullt ut och blev stödpersoner. Numera kan man börja genast, och får sedan utbildning och stöd i uppdraget vartefter.

– Det handlar om vanlig medmänsklighet, man behöver inga specialkunskaper på förhand för att bli stödperson, säger Karnell.

Började som projekt

Verksamheten drogs igång av **Kristina Jansson-Saarela**, diakonissa på Kyrkans central för det svenska arbetet med ansvar för handikapp- och mentalvårdsarbete och **Marita Mäenpää**, projektkoordinator på FDUV. De ordnade bland annat kurser för stödpersoner, men konstaterade småningom att det var en för omfattande verksamhet att sköta vid sidan av allt annat arbete. Efterfrågan på stödpersoner ökade också.

– Behovet kom från de funktionshindrade själva och via handikappföreningarna, många började fråga efter stödpersoner, säger Kristina Jansson-Saarela.

Tillsammans med **Ulf Gustafsson** på Finlands svenska handikappförbund skickade de sedan in en ansökan till RAY och efter att bidrag hade beviljats anställdes **Helena Blomqvist** hösten 2002.

– Det var en lärorik tid för mig som hade jobbat kommunalt. Det var en lätt organisation som kändes familjär och det var väldigt inspirerande. Det var mycket energi kring det här och jag minns glädjen och värmen som fanns vid alla träffar, säger Blomqvist.

År 2005, då projektet hade tagit slut men ett mer varaktig understöd hade beviljats av RAY, anställdes sedan Sonja Karnell. Som stöd för den anställda har det hela tiden funnits en projektgrupp, och många av gruppens medlemmar har suttit med ända sedan starten och fanns också på plats på verksamhetens tioårsjubileum.

Olika individer

Verksamheten är mest etablerad inom sektorn med personer med utvecklingsstörning. Sonja Karnell förklarar att en orsak till detta är att de via kommunen kan ansöka om stöd för en stödperson.

– Personer med psykisk ohälsa eller andra funktionshinder har inte samma möjlighet att ansöka om stöd via kommunen. Där har 4BT tillsvidare stått för skäliga kostnader såsom resekostnader för stödpersonerna, men det är inte hållbart i längden, säger Sonja.

Hon ser att det finns ett stort behov av stödpersoner för personer med just psykisk ohälsa. Men överlag är listan på personer som önskar sig en stödperson lång.

– Vi har en kö med 55–60 personer som väntar på en stödperson, så jag hoppas att vi snart hittar någon till dem också. Över hälften av personerna som finns i kön är under 40 år och de önskar också att stödpersonen skall vara ungefär jämngammal. Om man är intresserad av att bli en stödperson är det bara att ta kontakt via webbplatsen, Facebook eller ringa, så kommer vi överens om en träff där vi går igenom vad man vill och har möjlighet och lust att ställa upp på, säger Sonja.

Likadant är det för personer som önskar en stödperson. Sonja tar reda på vad man vill göra och en hurdan stödperson man önskar sig, och sedan gör hon sitt bästa för att para ihop två personer.

– Matchningsträffarna är det viktigaste, för man kan ju aldrig veta om personkemin stämmer för två personer. Det händer ibland att det inte fungerar, men oftast går det rätt och paren träffas sedan vanligen två gånger i månaden.

– Det är en helt ny kultur som öppnar sig för människor när de får kontakt med en person med funktionshinder. De har tänkt på livet ur ett annat perspektiv och kan ge ens eget liv en ny mening. Tanken med stödpersonsverksamheten är också att det inte är en som ger och en som tar utan båda får ut något av att träffas, säger Kristina Jansson-Saarela. ■

Kristina Jansson-Saarela och Marita Mäenpää är personerna som drog igång hela stödpersonsverksamheten för över tio år sedan.

Jukka med sin stödperson John Franzén. De brukar lyssna på musik, gå på kaffe eller bara snacka då de träffas.

Kolumn

Alla människors lika värde

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder inledde verksamheten hösten 2010. De första månaderna gick i talkoandans tecken med Sonja utlånad för några timmar ”övertid” i veckan från Hörselförbundet och Sofia likaså utlånad från Synskadeförbundet.

I april 2011 kom Nina af Hällström med som nyvald verksamhetsledare. Det blev hektiska månader för henne med framförallt diskussioner med SAMS huvudfinansiär Svenska Kulturfonden och likaså den framtida huvudfinansiären RAY. Det gällde att skapa trovärdighet.

Från den 1 januari 2012 basar Nina, från att ha varit ensam, över en stab på fem personer. Dessa är de två juridiska ombuden **Ulrika Krook** (mammaledig till årsskiftet) och **Erik Munsterhjelm**, **Sonja Karnell** för stödpersonsverksamheten samt **Ilona Salonen** och **Nicole Hjelt** för projektet ”Minoriteter inom minoriteten”. Totalreformen av socialvårdslagen är måhända det mest aktuella inom handikapplagstiftningen. Det kräver naturligtvis SAMS (juridiska ombudens) uppmärksamhet. Den svenska versionen har nyligen utkommit och är på remissrunda. Socialvårdslagen är en så kallad allmän lag på området och står därför i nyckelposition i förhållande till speciallagar såsom exempelvis handikappservicelagen och specialomsorgslagen.

Bland övriga aktuella lagstiftning som berör olika grupper med funktionsnedsättning och fordrar SAMS uppmärksamhet kan nämnas självbestämmandelagen. Förslaget till regeringsproposition skall gälla tvångsåtgärder inom dygnet runt vård för personer med kognitiv nedsättning, som inte förstår verkningarna av sina handlingar och är farliga för såväl sin omgivning som sig själva.

Ratificeringen av FN:s handikappkonvention är central för SAMS och beräknas kunna ske i riksdagen under 2013. Några saker torde ännu kräva lagstiftningsändringar innan propositionen om ratificering kan ges till riksdagen. Det är självbestämmandeproblematiken som anges ovan. För det andra kräver likställningslagen kompletteringar så att alla diskrimineringsgrunder tas med. Exempelvis handikappservicelagen diskriminerar fortsättningsvis åldringar.

Stödpersonsverksamheten Fyra Betydelsefulla timmar (4bt) firar 10 års jubileum i höst. För år 2013 är det aktuellt att anställa en person på deltid för att kartlägga stödpersonsbehoven i Åboland och Österbotten. Det är RAY:s önskemål för att de ska kunna bevilja bidrag för samordnare även i de regionerna. 4bt samarbetar för tillfället med studerande vid Arcada i Helsingfors och Novia i Vasa. Samarbetet gäller olika delutredningar inom ämnet stödpersonsverksamhet.

SAMS projektet Samarbete mellan minoriteter inom minoriteten handlar om att öka samarbetet mellan olika aktörer på handikappfältet. För tillfället ordnas diskussionsträffar på lokal- ”gräsrotsnivå”. En viktig målgrupp för projektet är de svenskspråkiga, ofta små, grupperna som verkar inom stora finska och tvåspråkiga förbund. Projektet har inlett samarbete med Invalidförbundet. Målet är att få en helhetsbild av alla tvåspråkiga organisationer som arbetar kring temat funktionsnedsättning. Nästa år ordnas seminarier kring intressebevakning och tillgänglighet.

SAMS uppdrag är att fungera som en stark och sakkunnig samarbetsorganisation för alla parter inom den finlandssvenska handikappvärlden. Den universella etiska regeln om **respekten för allt mänskligt liv och alla människors lika värde** är orubblig och är den värdegrund SAMS verksamhet vilar på.

Gustav Skuthälla
Ordförande SAMS

FAKTA

Fyra Betydelsefulla Timmar hette tidigare Stödpersonsverksamheten och administrerades av Finlands Svenska Handikappförbund. Från och med år 2012 finns verksamheten under SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf. Verksamhetens tioårsjubileum firades med en jubileumsfest i Vegahuset i Helsingfors den 29 november.

Handikappförbundsnytt

Finlands Svenska Handikappförbund fortsätter att i positiv anda utöka och skapa en stadig grund för samarbete med SAMS. Jag nämner här gärna två exempel på samarbetsområden, för det första vill jag lyfta fram projektet Samarbete mellan minoriteter inom minoriteten.

Undertecknad sitter med i styrgruppen för projektet som handikappförbundets representant vilket är både givande och lärorikt. Jag kan konstatera att ju längre projektet går framåt desto mer inser jag det behövs. Projektets målsättning är att skapa ett bestående nätverk på svenska för personer med funktionsnedsättning. Vi vet idag att det finns många, i synnerhet i de tvåspråkiga större handikapporganisationerna, som riskerar marginalisering på grund av att de inte får service på svenska. Projektet syftar också till att öka samarbetet mellan de olika aktörerna i handikappsektorn och även att hitta nya former av samarbete.

Den 3 december presenterades projektet under en lyckad jultillställning på Spåramuséet i Helsingfors. Projektet framskrider ytterligare som så att det kommer ordnas en samarbetsträff för Borgå- och Lovisaområdet den 12 december. Målsättningen med de här träffarna är att kartlägga och fånga upp brukare, handikapporganisationer och andra aktörer inom handikappsektorn som kan tänkas beröras av projektet. Under träffarna presenteras projektet och det finns bra möjlighet till diskussion. Nästa år kommer vi att ytterligare utöka samarbetet med fler aktörer på svenska samt ordna seminarier och utbildningar kring tillgänglighet för föreningar. Ifall det finns idéer, frågor eller tankar kring projektet, tveka inte en sekund att ta kontakt antingen med mig eller projektkoordinator **Ilona Salonen** på SAMS.

En annan händelse jag gärna lyfter fram är SAMS andra årsseminarium som arrangerades 8-9 november i Tammerfors. Det var ett mycket intressant och givande program som gav bra inspiration att arbeta vidare. Programmet var väl uppbyggt med programpunkter som belyste handikappsektorns arbete på nationell nivå. Men även det otroligt viktiga arbetet på gräsrotsnivå. Det som jag dock i egenskap av handikappförbundets representant och ordförande upplevde var speciellt givande var att nätverka, upprätthålla och skapa nya kontakter. Det är tack vare sådana evenemang som samarbete och nya idéer formas. Jag vill å handikappförbundets vägnar tacka för detta års arbete och jag ser med stor glädje fram emot nästa års verksamhet och samarbete!

Anna Caldén
ordförande Finlands Svenska Handikappförbund

Nyheter

Text och bild: Malin Johansson

Spännande år väntar Kårkulla

Förändringens vind blåser över Kårkulla samkommun. I juni detta år godkändes den nya förvaltningsstadgan av samkommunens fullmäktige och nu står man inför en helt ny organisationsmodell som träder i kraft 1.1.2013.

Den föregående förvaltningsstadgan godkändes 12.5.2005. År 2010 tillsattes en arbetsgrupp för att uppdatera hela förvaltningsstadgan och samtidigt se över förvaltningsstrukturerna. Arbetsgruppen tillsattes för tiden 1.10.2010 – 30.9.2011 och en arbetsdryg och lång process med många möten och mycket resande runtom i Svenskfinland påbörjades. Det fanns flera orsaker till varför en uppdatering av förvaltningsstadgan var nödvändig. Beslutanderätten behövde definieras i personalfrågor och gällande det ekonomiska ansvaret. Dessutom efterlystes en förenkling av organisationen och en omstrukturering i tjänstemannahierarkin och i förtroendevaldas organisation. Den gamla stadgan var också föråldrad vad gäller lagstiftningen, till exempel gav den inte möjlighet att delta i sammanträden genom videokonferensförbindelse eller att justera protokoll elektroniskt.

Personalen delaktig

Den nya organisationsmodellen bygger långt på växelverkan med personalen. Sammanlagt ordnades 20 informationsmöten för personalen där de fick föra fram egna åsikter och förslag till ny organisation. Responsen från personalen var överlag positiv. En orsak till att processen har varit lång och utdragen är just det att arbetsgruppen har varit mån om att personalen ska vara delaktig i processen.

År 2013 står Kårkulla inför stora förändringar och utmaningar, men också möjligheter. En stor förändring i förtroendeorganisationen är slopandet av sektionerna för personalärenden, fastighetsärenden och missbrukarvård. Det innebär att styrelsen och regionala nämnder får mera ärenden att behandla och trycket på delegering av beslutanderätten kan öka. Inom tjänstemannaorganisationen kommer byråkratin att minska och beslutsgången att bli effektivare i och med att en chefsnivå slopas. Satsningen på utvecklare och specialister kommer säkert att synas i utvecklingen av samkommunens produkter.

Kårkullas nya chef för Expert- och utvecklingscentret, Eva Storgårds.

Chefsposterna minskar

Vid en organisationsförändring väcks ofta rädslor för det okända hos personalen och så även inom Kårkulla. Då antalet chefsposter minskar märkbart är det naturligt att det uppstår spänningar bland personalen och man funderar på sin egen roll i den framtida organisationen. Den första augusti detta år lediganslog Kårkulla 51 nya jobb, varav 48 av jobben lediganslogs internt. De jobb som lediganslogs internt var 38 enhetschefer, 7 regionchefer, utvecklaren för boende-, stödboende- och internatverksamheten, utvecklaren för dag- och arbetsverksamheten samt ledaren för assistanspool och familjevård. Tre jobb lediganslogs externt; verksamhetschefen, chefen för expert-och utvecklingscentret samt arbetarskyddschefen. Efter 1.1.2013 har Kårkulla inte längre enhetsledare, regionala ledare eller regiondirektörer. Ingen av de anställda kommer att bli uppsagd på grund av organisationsförändring, men arbetsuppgifterna ändras för en del.

Omfattande rekryteringsprocess

Till de chefs- och expertjobb som utannonserades kom det in totalt 157 ansökningar. Antalet personer som sökte var något färre eftersom en del personer hade sökt flera jobb. Styrelsen valde *Miia Lindström* till verksamhetschef, *Eva Storgårds* till chef för expert- och utvecklingscentret, *Eva Isaksson-Holmberg* till arbetarskyddschef, *Susanne Tuure* till utvecklare för boende-, stödboende- och internatverksamheten, *Marina Grönroos* till utvecklare av arbets- och dagverksamheten och *Fredrika Abrahamsson* till ledare för assistanspoolen. Till regionchefer valdes *Gunilla Backman*, regionchef i Östra Nyland, Gunveig *Söderbacka*, regionchef i Mellersta Nyland, Trude Jansson-Wenberg, regionchef i Västra Nyland, *Clara Kronqvist-Sundström*, regionchef i Åboland, *Therese Lundén*, regionchef i Sydösterbotten, *Inger Bjon*, regionchef i Mellersta Österbotten och *Ann-Catrine Vuolle*, regionchef i Norra Österbotten.

I september tog styrelsen ställning till enhetschefsjobben och valde då 38 nya enhetschefer.

Nu börjar jobbet

Trots att processen kring den nya förvaltningsstadgan har varit lång och arbetsdryg är det nu som det konkreta jobbet börjar. I slutet av november träffades alla blivande chefer och experter tillsammans med ledningsgruppen i Tammerfors för att under några dagar få lära sig hörnstenarna i den nya stadgan och för att bygga upp en gemenskap och vi-anda. De nyvalda cheferna fick under ledning av psykolog Marjut Joki lära sig att leda i förändring – kunskaper som säkert kommer till användning då den nya organsiationsmodellen ska implementeras i vardagen. ■

Kårkullas nya verksamhetschef Miia Lindström.

Text: Thomas Rosenberg
Bild: Johan Hedrén

Nyheter

Lyckat Signwebb-projekt avslutat – men vad händer sen?

Knappt har det fyraåriga Signwebb-projektet, med syfte att förbättra servicen för teckenspråkiga, kommit igång och nu är det snart till ända. Mycket har gjorts, men mycket är ännu på hälft. Häromveckan firade man med avslutningsseminarium på Kiasma i Helsingfors. På plats ett trettiotal deltagare, plus inbjudna gäster.

Projektkoordinatorn **Lena Wenman** presenterade projektet. Hon visade bl.a. med åskådliga exempel hur olika myndigheter och organisationer förhåller sig till tillgängligheten. Goda exempel finns framför allt i Sverige, såsom Stockholms stad och Sveriges riksdag. Och hos oss Konsumentverket. Alla har på sina webbsidor tydliga ingångar för teckenspråkiga. Till de sämre hör Helsingfors stad, vars information för teckenspråkiga är välgömd, och närmast obefintlig. Det återstår alltså mycket att göra.

Enkel symbol saknas

IT-koordinatorn **Johan Hedrén** berättade om SignWebbs tekniska lösningar. Man har bl.a. utarbetat en handbok för tillgänglighet för teckenspråkiga på internet. Tekniken utvecklas hela tiden, och det är nu betydligt lättare att streama i realtid, och att få in mer information i videoklippen. Det finns också en mängd externa videotjänster (Youtube, Vimeo etc.), och den nya Up Code-tekniken. Man kan t.ex. nu få in teckenspråksvideo i sin mobiltelefon.

Ett överraskande trivialt problem som fortfarande är olöst är att man saknar en enkel och etablerad symbol för teckenspråk på nätet. Ett annat, och betydligt allvarligare problem är att hela det finlandssvenska teckenspråket är allvarligt hotat. Antalet teckenspråkiga är litet och har minskat ytterligare, dels sedan dövskolan i Borgå lades ner 1993 och många finlandssvenska döva flyttat över till Sverige, dels för att många trott att den nya cochleaimplantattekniken gör teckenspråket överflödigt. Hedrén påminde också om att skillnaderna mellan finlandssvenskt och finskt teckenspråk är stora. Också av den anledningen behövs SignWebb:

– Vi kan nu bevara det finlandssvenska teckenspråket genom att visa hur det såg ut tidigare, med hjälp av gamla klipp.

Finland efter det övriga Europa

En gästkommentator var **Mikael Åkermarck**, specialforskare vid Kommunikationsministeriets enhet för Internettjänster. Han redogjorde för arbetet inom ”Uppföljningsgruppen för tillgänglighet när det gäller kommunikationstjänster”, vars mandat löper ut vid utgången av 2014. Gruppen har drygt 20 medlemmar och sammanträder 2-3 gånger om året. En bred skala intressegrupper är företrädd (Yle, VTT, Nokia osv.), och positivt är att också operatörerna nu är med.

Lena Wenman, projektkoordinator för SignWebb.

Åkermarck konstaterade att tillgängligheten avsevärt förbättrats, t.ex. på Yle.s webbsidor, men att teckenspråket fortfarande är ett problem, bl.a. just för att man inte har någon fastslagen symbol. Ifråga om webben konstaterade han att den oftast är väldigt textbaserad, och har lite ljud och videoklipp. Sidorna är också svårnavigerade. Dessutom finns det enligt honom fortfarande många fördomar.Han bekräftade det Wenman påpekade, dvs. att Finland är efter det övriga Europa, inte minst Sverige. Ett annat problem är att statens verksamhet är uppdelad på olika myndigheter, vilket försvårar koordineringen.

Under pausen samtalar jag bl.a. med **Maria Lindberg,** tf. dövpräst vid KSCA, dvs. Kyrkans central för det svenska arbetet. Hon tycker att seminariet är väldigt intressant och tänker själv försöka använda sig av Signwebb i sitt arbete.

Mattias Lindroth från Kommunförbundet berättar om klarspråksprojektet, tolkad av Ellen Hoang.

– Det har redan kommit önskemål om att jag skall erbjuda teckenspråksandakter på nätet.

Klarspråk sparar pengar

Den andra gästkommentatorn är **Mattias Lindroth**, webbplanerare på Kommunförbundet. Han berättade om projektet ”Kommuner, tillgänglighet och klarspråk”, som syftar till att göra kommunernas arbete tillgängligt och begripligt. Och det finns mycket att göra:

– Tillgänglighet är nog inte det första man hittar på nätet, och Kommunförbundet är i det avseendet inte någon föregångare!

Men man försöker nu förbättra situationen. Det gäller inte minst informationen till kommunens egna invånare. Hittills har kommunerna ju oftast riktat sig till utomstående, t.ex. med turistinformation. En stor utmaning är de stora mängder text som skapas i en kommun. Allt kan ju inte läggas ut. Det är här klarspråket behövs, dvs. det går att uttrycka sig enklare och samtidigt främja inte bara tillgängligheten utan också beslutsfattandet. Alltför många dåliga beslut bottnar i att texterna är ogenomträngliga! Klarspråk är enligt Lindroth inte detsamma som lättläst, dvs. LL, även om likheterna är många. Klarspråk sparar också pengar genom att man undviker onödiga och dyra missförstånd. Och det är betydligt lättare att göra tillgängligt, t.ex. med teckenspråk.

Flera tolkar behövs

Diskussionen efteråt var livlig. Föreningens ordförande **Håkan Westerholm** sammanfattade, med eftertryck:

– Om det så bara finns två döva i en kommun får de inte bli utan den service som 15 döva får i en större kommun. Det är diskriminering! Vi har fått mera teknik, men vi är fortfarande efter.

Han konstaterade vidare att man från föreningens sida har kavlat upp ärmarna, men att det ännu är väldigt svårt att få jämlik behandling.

– Vi måste få använda vårt modersmål, LL räcker inte! Vi behöver få det också på teckenspråk. Vi sackar efter i Finland, och borde komma i nivå med det övriga Europa.

Monica Avellan, verksamhetschef på FDUV, instämmer, i vimlet efteråt, då Signwebb firar projektets avslutning med vin och tilltugg:

– Det allra viktigaste är att vi får fler teckenspråkstolkar, också på svenska. Bra tolkar. ■

Nyheter

Text&bild: Tom Sörhannus

Ny psykosocial enhet satsar på förebyggande arbete

Elizabet Knip-Häggqvist, ledande psykolog, och Mikaela Granfors, avdelningssköterare är två av ledarna för den nya psykosociala enheten inom K5 i Sydösterbotten.

Att fånga upp människor som mår psykiskt dåligt i ett så tidigt skede som möjligt och att erbjuda mångprofessionell hjälp. Det är ett par av tankarna bakom den nya psykosociala enhet som verkar inom samarbetsområdet K5 i Sydösterbotten sedan årsskiftet. Samarbete, teamarbete och nätverksarbete är ledord i verksamheten. Man har lyckats bra i rekryteringen av personal.

Det är meningen att tröskeln att söka hjälp för psykisk ohälsa ska bli lägre, och att det ska vara lika lätt att söka hjälp för psykiska besvär som för kroppsliga besvär.

– Mycket av det som människor söker hjälp för hos oss har med deras livsproblem att göra och behöver inte nödvändigtvis ”psykiatriseras” och ges en diagnos. De behöver någon att prata med, att berätta om sitt liv för. Om de får hjälp att tolka och förstå sitt liv faller kanske några pusselbitar på plats och livet blir mera begripligt. Medicin behövs i vissa fall, men i mindre utsträckning om människor får prata. Och speciellt om de får hjälp i ett tidigt skede. Det här är en stor förändring i tankesätt, säger **Elizabet Knip-Häggqvist**, ledande psykolog vid enheten.

Dessutom ska klienter och deras anhöriga involveras mera i arbetet. En målsättning för den psykosociala enheten är att utveckla ett nära samarbete med hälsovårdscentralerna inom området. Parallellt med det vårdande arbetet vill man fokusera på det förebyggande arbetet, speciellt bland barn.

– De första tecknen på oro ser man hos rådgivningsbyråerna, och kan bedöma om problemet är övergående eller om det behövs mera hjälp, säger Knip-Häggqvist.

Det finns fyra hvc:n inom K5, i Kristinestad, Kaskö, Närpes och Malax. Samtliga har tillgång till varsin psykolog, och två psykiatriska sjukskötare vilka alla arbetar förebyggande.

– Kortare kriser som klaras av med 5-10 samtal sköter primärvården om, men behövs det längre tid ska de slussas till psykosociala enheten.

Bakgrunden till att enheten bildades är att kommunerna ville ta hem den här vården till kommunerna från specialsjukvården i Vasa. Det är fortfarande Vasa sjukvårdsdistrikt som har huvudansvaret, och som har hand om den psykiatriska avdelningsvården. I Vasa finns numera också en dejourerande sjukskötare inom den psykiatriska enheten som man kan kontakta dygnet runt, utanför arbetstid, om man behöver få prata med någon.

Nytt på gång

Psykosociala enhetens huvudkansli finns i Närpes, och verkar än så länge i gamla psykiatriska poliklinikens utrymmen. Från och med nyår får man nya utrymmen i ämbetsverkshuset som håller på att renoveras. Där kommer man att få ett nära samarbete med stadens familjeservicecenter som också flyttar dit. En av de verksamheter som hör till enheten är talterapi. Man har för närvarande en talterapeut, vilket är för lite eftersom behovet är stort. I budgeten för nästa år finns medel för en andra talterapeut, och då hoppas man kunna utvidga servicen och kunna erbjuda talterapier och inte enbart utredningar. Sedan september har man också tillgång till en foniater, som besöker enheten i Närpes ungefär en gång var sjätte vecka. Det är mycket nytt på gång inom enheten. Bland annat har man två befattningar som sjukskötare lediganslagna.

– De ska ingå i ett mobilt team som startar i februari, och som ska kunna ingripa vid akuta kriser, till exempel med människor som plötsligt börjar må sämre. De arbetar i par eller tillsammans med andra, som hemvård, hemsjukvård och socialvård eller på äldreboenden. Allt beroende på behov, säger **Mikaela Granfors**, avdelningssköterare inom enheten.

Modellen har man tagit från Imatra. Mobila enheter finns också i till exempel Sverige, England och Norge. Till våren startar man en utbildning i krisgruppsverksamhet. Alla kommuner måste enligt lagen numera ha en krisgrupp. En utbildning som redan är en god bit på väg är TLP skolning. Den teoretiska delen är klar och i slutet på maj kommer de 22 studerande att få sin examen.

– Det här är en stor satsning. Det går ut på att utbilda människor att kunna göra familjeintervention. Det är inte terapi, utan förebyggande arbete, att hjälpa föräldrarna att stöda barnen om det finns problem. I stället för att söka det som inte fungerar söker man det som fungerar inom familjen. Det kan vara helt vanliga saker, som att se att man har kamratkontakter, att man klarar sig i skolan eller att det finns resurspersoner i omgivningen, säger Granfors.

FAKTA

PSYKOSOCIALA ENHETEN

Kust-Österbottens samkommun för social- och primärhälsovård (K5) består av kommunerna Kristinestad, Närpes, Kaskö, Korsnäs och Malax. Psykosociala enheten inledde sin verksamhet den 1.1.2012. Verksamheten inom enheten styrs av K5:s mentalvårdsstrategi. TLP står för toimiva lapsi ja perhe. På svenska används termen Barn och familj i samspel. (http://info.stakes.fi/toimivaperhe/SV/index.htm)

Lyckad personalrekrytering

Inom psykosociala enheten har man lyckats bra med rekryteringen av personal. Det man ännu saknar är en egen heltidsanställd psykiater. Det är tänkt att ledningen ska utgöras av en trojka bestående av ledande psykologen, en psykiatrisk sjukskötare och psykiatern. Samarbete, teamarbete och nätverksarbete är tre ledstjärnor i verksamheten.

– Vi satsar på teamarbete, och på att skapa mångprofessionella team. Alla grupper ska uppskattas och värderas, och deras speciella kompetens tas tillvara. Vi har lyckats få hit flera unga psykologer i 30-årsåldern som tilltalades av teamtanken. Då får man bolla idéer, stöda och coacha varandra. Det är en tanke som ligger i tiden och tilltalar de unga. De är medvetna om nya arbetsformer, säger Knip-Häggqvist.

Ett mål inom enheten är att alla ska ha en psykoterapiutbildning i tillägg till sin tidigare utbildning.

– Utbildning kostar, men det är det värt. Ledningen har också varit positiv till det, säger Knip-Häggqvist. ■

Nyheter

Text och foto: Mari Pennanen

Återhämtning efter psykiska problem

Det talas ibland om en ”livslång, obotlig sjukdom” när någon får en diagnos inom psykiatrin. Samtidigt visar statistiken att det finns många som återhämtar sig. Alain Topor reder ut begreppen och berättar vad som kan påverka en persons förmåga att återhämta sig.

Alain Topor börjar med att förklara att han inte vill använda ordet sjukdom. Han använder hellre ordet problem, psykiska problem. Och när han talar om återhämtning efter psykiska problem vill ha också förtydliga vad han inte talar om.

– En person som mått psykiskt dåligt länge blir aldrig samma person som man var innan. Återhämtning är alltså inte att man blir samma person som man var förr, säger Topor.

Han berättar om en man vars dotter fick psykiska problem för arton år sedan.

– Det blev min uppgift att berätta för mannen att hon inte kommer tillbaka, samma flicka som fanns innan psykosen finns inte mer. Samtidigt så vill man inte bli den man var innan, för den personen var inte rustad att klara av livet om han eller hon gick in i en psykos. Efter arton år av behandlingar, psykiatri, stigma, upplevelser, ja allt, så kan man inte bli samma person som man var innan.

En person som har haft psykos sade en gång åt Topor att han inte skulle önska ens sin värsta fiende att gå genom en psykos.

– Det tycker jag var generöst av honom, skämtar Topor, själv skulle jag kanske nog önska det åt mina fiender.

– Men han fortsatte med att säga att han inte skulle vilja vara utan psykosen. Många patienter talar om sina psykiska problem som en resa. Och en resa betyder ju att man inte kommer tillbaka till samma utgångsläge. Återhämtning betyder att man går framåt.

Makt

Alain Topor har via sitt arbete kommit i kontakt med och intervjuat många personer som har psykiska problem, och också många som återhämtat sig. Människor som återhämtat sig använder ofta ordet makt när de berättar.

– Återhämtning innebär att brukaren påbörjat en process med att återerövra makt över sitt eget liv, makt i förhållande till sina symptom, makt i förhållande till sin behandling och olika instanser, och makt i förhållande till sitt sociala nätverk och omgivningens fördomar, berättar Topor.

– Det är en lång process. Vi som jobbar inom psykiatrin drabbas ofta av depression. Vi möter oftast de brukar som det inte går bra för. De som det går bra för försvinner ur vår erfarenhetsbas, dem ser vi inte.

Enligt Topor kan återhämtningen ses som en process som av många beskrivs som ett sökande efter sig själva. Återhämtning kan också ses som ett tillstånd. Många människor som fått psykiatriska diagnoser går vidare i sina liv. Flera studier visar att sannolikheten att återhämta sig även från ”allvarliga psykiska störningar” är rätt hög. Cirka var tredje person som fått diagnosen schizofreni återhämtar sig helt. De har inga symptom, inget behov av behandling och de lever ett vanligt liv.

Ungefär var tredje person som har fått diagnosen återhämtar sig socialt, vilket betyder att de inte längre har några besvärande symptom, de lever ett helt normalt socialt liv – ett begrepp som Topor också ifrågasätter, vad är ett normalt socialt liv? – och de kan ha en fortsatt kontakt med psykiatrin, men är inte i behov av heldygnsvård.

Hopp

– Många återhämtar sig. De har alltid återhämtat sig, under alla tider. Enligt statistiken är det vanligare med återhämtning i u-länder än i i-länder, och återhämtningen inte är beroende av någon specifik behandling, säger Topor.

Så vad beror då återhämningen på? Enligt Topor handlar det mycket om hopp.

– Det troligen mest verksamma ämnet vi har inom psykiatrin idag heter placebo. Om både den som ger och den som får något man tror på det så fungerar det. Det är i den sociala relationen det händer, att man inges hopp. Men vi vågar inte tro på det, vi tror på teknik och medicin, men inte på mänskliga relationer, säger Topor.

Topor har kommit fram till att återhämtningen ofta handlar om ett sammanträffande. Det handlar inte om något planerat, även om man inom vården ofta lägger stor vikt vid olika planer. Det kan handla om materiella förhållanden, som till exempel pengar. Är man fattig är det svårt att delta i samhällslivet. Det kan också handla om mediciner, som kan vara både till hjälp och till stjälp.

– Det beror på om man som brukare får vara med i processen att besluta om medicinen.

Sammanträffandet sker också alltid i samspel med andra: anhöriga, vänner, nya vänner med erfarenhet av psykos, hundar eller kanske Gud. Och ofta handlar det om att man söker mening.

– Vi kanske inte håller med andras tolkning om vad mening är, men det är deras mening. Det finns inga garantier för att ett sammanträffande ska inträffa eller att man kan hjälpa andra mot ett sådant sammanträffande, men kan man hjälpa någon på den vägen så är det bra.

– Individen själv är motorn i återhämtningen. Man kan inte säga att ”jag har återhämtat dig”, säger Alain Topor. ■

Alain Topor säger att hoppet är en viktig del för återhämtningen efter en psykisk diagnos.

FAKTA

Alain Topor är legitimerad psykolog, docent och lektor på institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet. Han har tidigare arbetat inom socialtjänst och psykiatri som familjebehandlare, behandlingsansvarig, handledare samt med forskning och utveckling inom socialtjänsten och psykiatrin. Han har skrivit boken *Vad hjälper - Vägar till återhämtning från svåra psykiska problem.*

Mentalhälsomässan är en årligen återkommande mässa kring mental hälsa som hålls i Helsingfors. Den samlar både medborgarorganisationer och professionella inom området mental hälsa. Temat för årets mässa var Empowerment (egen kraft) och mässan hölls den 20-21 november. Föreläsningen ordnades av Psykosociala förbundet.

Reportage

Text: Helena Forsgård

Saana-Maria Sinisalo på skyttearenan i London. Hon har redan siktet inställt på nästa stortävling – VM i Bangkok i november nästa år. Foto: Aulis Humalajoki

Besviken efter paralympics men siktar nu på VM i Bangkok

Saana-Maria Sinisalo, 41 år, är numera bågskytt på heltid. Det fungerar tack vare ett statligt stipendium för elitidrottare och nästa stora mål är VM i Bangkok nästa år. I somras deltog hon i paralympics i London – en stor upplevelse i sig men det gick inte så bra som hon hade hoppats.

– Jag hade så klart siktet inställt på medalj men råkade ha dåliga dagar när tävlingen pågick. Kroppen fungerade inte och det kan man inte göra något åt. Det är också tätt i toppen i min klass, vem som helst kan ta medalj, säger **Saana-Maria Sinisalo.**

Saana-Maria Sinisalo har alltid varit intresserad av sport. Innan hon blev rullstolsburen ägnade hon sig åt bland annat friidrott och skidning. Nu är hon bågskytt på heltid. Foto: Aulis Humalajoki

Hon blev nionde i sin klass – deltagare i rullstol som skjuter med den klassiska bågen, så kallad recurve. Tävlingarna i London var Saana-Marias första paralympics.

– Ett otroligt stort evenemang. Det var jätteroligt att vara där – att uppleva den vänliga och glada stämningen runt arenorna och att få träffa deltagare i andra grenar. Jag var i London nästan tre veckor och hann även följa med tävlingarna i friidrott och ridning, säger hon.

Lång bastu sökes

Nästa paralympics hålls i Rio 2016. Då vill Saana-Maria vara med men före det väntar en annan stortävling – handikapp-VM i Bangkok i november nästa år.

– Där blir värmen min största fiende. Min kropp fungerar som sämst när det är varmt. Jag har på skoj sagt att jag nu borde hitta Finlands längsta bastu att träna i, säger Saana-Maria. En sådan bastu borde vara minst 70 meter lång. Det är avståndet mellan skytten och måltavlan.

Biten direkt

Saana-Maria Sinisalo flyttade till Åland från fastlandet våren 2000. Hon kom för jobbets skull, hon fick tjänst som medikalvaktmästare och ambulansförare. Men sedan tog livet en annan riktning. Sedan 2003 är hon rullstolsburen och har svåra smärtor i rörelse- och stödorganen.

– Jag har bättre och sämre dagar. Ju kallare väder, desto bättre för mig, säger hon.

2005 testade hon första gången på bågskytte i samband med ett rehabiliteringsläger. Hon blev biten direkt.

– Sedan dess har jag inte gjort mycket annat. Bågskytte passar mig bra och under de tre senaste åren har jag tränat på heltid. Det betyder i praktiken 3-5 timmar skytte per dag utöver styrketräning och fysioterapi.

Som elitidrottare har Saana-Maria fått ett stipendium av idrotts- och utbildningsministeriet som möjliggör heltidssatsningen.

– Jag har också fått en del ekonomiskt stöd från organisationer på Åland, säger hon.

I samma klass

Saana-Maria gjorde snabba framsteg. I dag hör hon till de allra bästa damerna i Finland där hon tävlar i den allmänna klassen. Hon har totalt tre FM-medaljer – en av vardera valören. Under säsongen åker hon landet runt till en ny tävling på en ny ort i princip varje vecksolut.

– I Finland tävlar jag på lika villkor som de som står och skjuter. Det finns för all del några som påstår att jag har fördelar av att sitta och skjuta men då har jag sagt att de kan testa att sitta på en pianostol och skjuta och sedan säga vad som är lättare. Man kan ha en mer öppen ställning när man står, det blir mer hopträngt när man sitter, säger Saana-Maria.

Dessutom finns en annan skillnad.

– Jag kan inte träna lika hårt som en helt frisk person. Därför tävlar jag inte i den allmänna klassen på internationell nivå där konkurrensen är så mycket hårdare än i Finland.

– Det var roligt att uppleva den härliga stämningen under paralympics och att få träffa deltagare som tävlade i andra grenar, säger bågskytten Saana-Maria Sinisalo, här på avslutningsceremonin i London. Foto: Jari Pirttimaa

Saana-Maria har även representerat Åland i de så kallade Öspelen där idrottare från ett antal öar, i första hand i europeiska, möts. Öspelen hålls vartannat år och 2011 hölls de på Isle of White i England. Där tog Saana-Maria två guld individuellt i kamp mot medtävlare utan handikapp. 2013 hålls spelen på Bermuda utanför Amerikas östkust.

– Men där blir det inga tävlingar i bågskytte. Tyvärr.

Vill bli allra bäst

Saana-Maria bor numera till stor del på fastlandet, främst för att träningsmöjligheterna är bättre än på Åland och för att resorna till tävlingarna blir kortare.

– Det är viktigt för mig att ha tillgång till en inomhushall som är anpassad för besökare i rullstol. Det tar för mycket på krafterna om det inte går lätt att ta sig in i och ut ur hallen, säger hon.

Det är också viktigt att kunna ha ett fortlöpande och nära samarbete med sin tränare. Om man tränar ensam är det lätt att man halkar snett i tekniken och lägger sig till med fel som kan vara både svåra och tidsödande att få bort.

– Mitt mål är klart. Jag vill bli bäst i världen i min klass! ■

Saana-Maria Sinisalo var enda kvinna i Finlands bågskyttelag i paralympics i London i somras. Jere Forsberg till vänster om henne lyckades bäst av de blåvita och tog guld. Foto: Aulis Humalajoki

Bokrecension

Förundrad

”Först var jag osäker, undrade hur det skulle gå. Kan en person som är så gravt funktionshindrad gå i skriftskola? Vad förstår hon? Hon kan inte säga ett ord – hon hålls inte ens torr. För att inte tala om förmågan att fundera på trosfrågor, som uppståndelsen eller nattvarden. Vad är det för idé att lära ut Fader vår till en som har fullt sjå med att skeda in maten i munnen? Förstår prästen vad hon talar om?”

Pälvi Ahoinpeltos dotter **Heini** är grav funktionshindrad, men har fått en inbjudan att delta i skriftskolan. Det väcker många frågor hos mamma Pälvi. Hon besluter ändå att Heini ska få delta i skriftskolan och bli konfirmerad. Heini får sällskap av två pojkar i liknande livssituation som henne själv. Det är utgångspunkten för boken *Förundrad*, en ganska tunn bok på drygt 60 sidor. Här får vi möta Pälvis tankar om dotterns konfirmation, men vi får också en bredare inblick i hur det är att vara mamma till ett barn som behöver hjälp med allt, dygnet runt.

”Hur är det möjligt att mitt barn, som har så begränsat förstånd, har lett oss som tänker mera till den djupare förståelse, till medkänsla med dem som inte har fått så mycket? Hur kommer det sig att en som har svårt att röra sig har öppnat vägen till nya landskap för oss som rör oss obehindrat?”

Dotterns situation får Pälvi att se på omgivning med nya ögon. Hon kollar alltid om det går att komma in i en byggnad med rullstol, om det finns hiss och så vidare. Speciellt glad är hon åt att det numera finns vandringsleder som gör det möjligt att gå mitt ute i skogens ljud och dofter med barnvagn rollator och rullstol. Vi får också möta prästerna **Margit Nyman**, **Leena Tuomola** och **Björn Öhman** i form av texter om deras upplevelse av möten med de funktionshindrade ungdomarna.

”Dessa speciella människor talar ett annat språk. Vi kan kalla det kroppsspråk, ett slags varandets språk. Det är det som var vårt enda språk när vi nyss hade kommit till världen. Det är också vårt sista språk. Vi använder det när vi lämnar världen, gamla och trötta. Men det finns också nu som ett grundelement i vårt sätt att uttrycka oss, hela tiden.”

Genom just kroppsspråket kommer även Heini själv till tals. Det gör hon genom fotografier av **Sirpa Päivinen**. Ordlösa som fotografierna är talar de ändå till läsaren både på ett konkret, men också på ett känslomässigt sätt.

Boken varvas med texter av Pälvi Ahoinpelto och prästerna och Sirpa Päivinens bilder av Heini. Texterna är relativt korta, och kombinerade med bilderna gör de boken lättläst.

Till det yttre är boken anspråkslös, men till innehållet bjuder den på ett djupt innehåll. Det är en beskrivning av livet precis som det är, ibland glädje, ibland sorg, ibland står allting klart, ibland är man förundrad. Boken är utgiven av Kyrkostyrelsen och Fontana Media.

Tom Sörhannus

Reportage

Text&bild: Daniela Andersson

Pink bröstcancermånad i Dubai

The Pink Team har rådslag.

Pink Polo, Pink Walkathon, Pink Garden Party, Pink Horse Caravan, Dubai Women's run, Emirates woman of the year och lyxhotellet Burj al Arab som lystes upp i färgen pink med en bröstcancerrosett som emblem. En hel drös med olika evenemang har ordnats runt om i emiraten i kampen mot bröstcancer.

Med start i oktober, i över en månads tid, har vi firat Breast Cancer Awareness Month här i Dubai med omnejd. Bröstcancer är en av de vanligaste cancerformerna i Förenade Arabemiraten (UAE) och alarmerande många nya fall uppdagas varje år. Enligt hälsoministeriet är det den andra vanligaste dödsorsaken bland kvinnor i UAE. Attityderna mot bröstcancer är annorlunda här än hemma i Finland. Det har inte arrangerats obligatorisk mammografi från sjukvårdens sida och att själv undersöka brösten har inte hört till rutinerna hos kvinnor i UAE. Ju tidigare man upptäcker en knöl i sitt bröst desto större är ju chanserna att bli återställd. Därför har vikten av att själv regelbundet undersöka brösten speciellt lyfts fram på varje ljusrött evenemang. På min nagelsalong såldes häftiga pinkfärgade duschmössor i gammaldags stuk, tänk hemmafru á la 1960-tal, med texten TLC som står för: touch, look, check. Känn efter, titta och kolla genast upp med din doktor vid behov. Det har delats ut informationsblad om hur man ska undersöka brösten för att hitta eventuella knölar eller förändringar.

Enligt undersökningar tenderar bröstcancerpatienter i UAE regionen att isolera sig och skämmas för sin sjukdom. Vänner, kollegor och familj vet inte hur de ska handskas med den drabbade. Kvinnor som kämpat och överlevt sjukdomen har också svårt att återvända till sina jobb på grund av attityder och fördomar. Man ligger helt enkelt lite efter här än hemma i upplysta

Stolt kamel med sin ryttare.

Kamelpolon är igång!

Norden. Så alla pinkevenemang har minsann behövts och en varm vi-anda har genomsyrat alla festligheter.

Pink polo

Själv åkte jag och min familj till det enorma evenemanget Pink Polo på Ghantoot Polo and Racing club som ligger en halvtimmes körväg från Dubai mot Abu Dhabi. Med bankjätten ADBC som huvudsponsor har evenemanget funnits redan i några år. Det är happeningen som varje "social butterfly" bör synas på. Förutom själva polospelet med lag med toppspelare från UAE och Argentina fanns kamelpolo, falkuppvisning, kamelridning, fallskärmshoppningsshow, hoppslott och all världens aktiviteter för barn samt försäljning av allt mellan himmel och jord till förmån för bröstcancerforskningen. Trots den luxuösa bakgrunden var det ett mycket familjärt evenemang där idén är att man avslappnat äter sin medhavda picknick vid spelplanen vilket vi givetvis gjorde tillsammans med våra kompisar. Barnen sprang tryggt omkring och lekte medan babyna sov i vagnarna. Det spelar ingen roll egentligen vem som vinner polomatchen det är själva evenemanget som är huvudsaken. En av höjdpunkterna var såklart att mellan halvlekarna gå och trampa uppsprättade gräskokor tillbaka på spelplan i bästa "Pretty Woman-anda. De som sett filmen Pretty Woman vet vad jag talar om, ni andra får leva i ovisshet.

Fem kilometer på Palmen

Nu i skrivande stund märker jag att jag deltagit en hel del själv i dessa pink-evenemang. Det är ju också ett ypperligt tillfälle att lära känna nya mänskor i detta expatdominerade land. Jag och min kompis Ana sprang fem kilometer i Dubai Women's run för Team Willow, som är min dotters dagis. Det var Dubais motsvarighet till Naisten Kymppi i Helsingfors eller Kanontian i Ekenäs bara att man här fick välja fem eller tio kilometer. Efter att för inte så länge sedan fött min andra dotter så ansåg jag att jag ingalunda var i skick för tio kilometer. Det var jätteskönt att lite över sex på morgonen, då det ännu var bäckmörkt, köra till Atlantishotellet längst ut på den konstgjorda ön Palm Jumeirah där loppet sprangs klockan sju. Utsikten över havet tar andan ur en och kvicksilvret hade inte hunnit

Det var hjärtskärande rörande att se de små treåringarna dansa fram.

stiga över plus trettio grader än. Enligt arrangörerna deltog nästan fyratusen kvinnor av 71 nationaliteter. Jag var en av de få från Finland. Jag tänkte att det här är ju en fin och avslappnad sak att samla pengar tillsammans med de andra mammorna från min dotters dagis. Det är ju ingen tävling eller så, man behöver inte springa med blodsmak i munnen. Alla får ju ändå en fin medalj. Först nu efteråt förstod jag att det delades ut prispengar till de tio snabbaste löparna i både tio och fem kilometer! Tvåtusen euro till vinnaren! Jag måste minsann träna för nästa år! Det roliga var att i loppet deltog även två hästekipage! Hästarna hade ljusröda träns (!) och de två emiratiryttarna hade ljusröda sjalar under sina hjälmar.

Ljusröda cupcakes

Min äldre dotters dagis har engagerat sig mycket i den ljusröda månaden. De ordnade också ett Pink Garden Party för alla föräldrar och vänner. Min dotters ballettgrupp uppträdde alla iklädda ljusröda ballettklänningar. Mitt modershjärta svämmade givetvis över av stolthet och glädjetårar. Det var hjärtskärande rörande att se de små treåringarna dansa fram. Försäljningen var en sällan skådad ljusröd festlighet av allt från ljusröda cupcakes och ljusröd saft till pinkfärgade kort och barnaccessoarer. Jag förundras fortfarande också över hur det är möjligt att alltid då det ordnas lotterier av olika slag här i Dubai så är priserna helt huisiga, som man säger på finlandssvenska. Helt enkelt superba! Jag som aldrig vinner någonting så lyckades vinna huvudvinsten som var två flygbiljetter med FlyDubai till vilken av deras destinationer som helst. Och jag hade bara köpt en lott på 20 euro! Jag tror det blir en semester på Maldiverna i vår. Det är en pink månad jag aldrig glömmer. Kom ihåg varför! ■

Den egenliga matchen kan börja!

Nyheter

Text och bild: Christina Lång

Autismspektrumtillstånd: Från teori till praktik

Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening rf grundades år 2001 för att skapa bättre villkor för finlandssvenska barn, ungdomar och vuxna med autismspektrumstörningar. Föreningen verkar som kontaktorgan, ger värdefull information och arbetar för ändamålsenlig habilitering samt ordnar utbildning som anknyter till autism, autismliknande tillstånd och Aspergers syndrom. I höst har föreningen ordnat tre föreläsningsdagar för personal och anhöriga. SOS Aktuellt var med i Helsingfors.

Föreläsare på de tre dagarna i Helsingfors, Jakobstad och Mariehamn var **Gunilla Gerland** från Sverige. Hon har lång erfarenhet av handledning och stöd till personal som arbetar med autism. Gerland är en ofta anlitad föreläsare och utbildare samt författare till ett antal fackböcker på området. Hon ställer även upp som debattör. Att hon är välkänd också i Finland bekräftar det stora deltagarantalet, sammanlagt deltog cirka 570 personer i dagarna.

Autism är en neurobiologisk störning i det centrala nervsystemets utveckling. De flesta personer med autism har svårigheter att kommunicera. Den svaga ordförståelsen och oförmågan att avläsa andra människors gester och ansiktsuttryck försvårar kontakten till andra. Därför behöver personer med autism mycket stöd och olika hjälpmedel för att kunna kommunicera, kan vi läsa i föreningens broschyr.

Gerland talade om begränsningarna hos personer med autism och delade frikostigt med sig av sina erfarenheter i form av konkreta exempel. Dessa uppskattades mycket av åhörarna. Hon poängterade förtroendet i det sociala samspelet och att det gäller att ha en relation med personen ifråga. Mycket i beteendet handlar om att få social bekräftelse. Lyhördhet är ett viktigt stöd i relationen. Stödet och hjälpmedlen ska växa med individen. Hjälpmedlen ska helst inte sticka ut för mycket.

Gunilla Gerland med en av de många böcker hon skrivit.

Ekotal

I kommunikationen med försenad språkutveckling förekommer ekotal, det vill säga att personen med autism (personer med Asperger har det inte alltid) upprepar vad den andra personen sagt eller de säger meningar eller ord som de lärt sig utantill. Ofta kan de passa in i sammanhanget. Att arbeta med förståelse och relationer kräver personlig mognad och mod hos personalen, speciellt för att reda ut knepiga situationer. *Frågan Varför* stöder inte kommunikationen, för att den kan kännas anklagande. Viktigare är att kommunicera med ord som har positiv laddning.

– Tydlighet är A och O, påpekar Gunilla Gerland.

Det gäller också att tänka till visavi stereotypiskt beteende, menar hon och säger att man ska ersätta det med något annat, mera meningsfullt. Död tid och att ha tråkigt leder lätt till att personer ”bara hänger”. Ju mera innehåll i tiden dess mindre stereotypt beteende förekommer. Föreställningsförmågan, att göra sig bilder av situationer är värda att utveckla. I mognadsprocessen kan även behövas hjälp för att börja reflektera.

– Sociala berättelser sätter i gång mentala processer, betonar Gerland.

Hjälpmedel ökar självständigheten

Hjälpmedel är för många förknippat med rullstolar och andra fysiska hjälpmedel. En annan form av hjälpmedel är de kognitiva. Hjälpmedlen ska förbättra eller vidmakthålla funktion och förmåga och/eller kompensera nedsatt eller förlorad funktion eller förmåga att klara det dagliga livet. Det kan röra sig om konkreta saker men också vara metod, arbetssätt eller teknik. Smarta saker ger inspiration och underlättar tillvaron. Man skiljer på hjälpmedel som personerna har i arbetet eller skolan och dem man har i hemmet och på fritiden.

Gunilla Gerland har skrivit *HJÄLPMEDELSBOKEN* där hon varvat faktadelar med intervjuer om hur hjälpmedlen fungerar i vardagen. Berättelserna visar att den tekniska utvecklingen har stor betydelse. Hjälpmedlen ska fungera som individuellt utformat stöd. Man ska vara medveten om att det kan ta tid att hitta fram till de rätta lösningarna.

I boken åskådliggörs hjälpmedel och metoder på ett tydligt och lättfattligt sätt. Intervjuer med personer som själva har prövat hjälpmedel kompletteras med information, webblänkar och illustrationer. Boken kan läsas av personer som själva har hjälpmedelsbehov, deras närstående och personal. Den passar för alla som vill arbeta för en lättare vardag för personer med funktionsnedsättningar och dessutom vill ge den en guldkant.

Juniorhemmet

Astrid Söderlund anmälde sig till föreläsningen för att hon var intresserad av att träffa Gunilla Gerland i verkligheten efter att ha sett en film med henne där hon talat om sin diagnos, som hon nu sluppit. Hennes personliga erfarenheter hade tilltalat Astrid, som själv är förälder. Söderlund var med och grundade den första svenska autismföreningen i Finland.

Astrid Söderlund arbetar på Juniorhemmet, ett avlastningshem i Helsingfors. Där kommer hon i kontakt med barn och unga med olika slag av funktionsnedsättningar. Flera har också autistiska drag som syns i vardagen och Söderlund ville uppdatera sig hur man ser på autism idag och lära sig mera kring bemötande för att klara situationer så att utbrott kan undvikas. Hon tyckte dagen var givande och att föreläsaren hade kunnat sätta fingret på det asociala beteendet på ett fint sätt genom att betona det meningsfulla i sysselsättningen. Ingen blir inspirerad av att ha tråkigt. Och synsättet på relationer gav aha-upplevelser. I praktiken har det visat sig att alla inte går ihop med varandra. Då lönar det sig inte att köra huvudet i väggen utan inse att i stället uppmuntra fungerande kontakter. Om relationen är rätt och förtroende finns går allting lättare.

Söderlund fick bekräftat att visuellt stöd med dagsschema och bilder som de använder på Juniorhemmet är pedagogiskt rätt. Hon funderar också kring hur utmanande det kan vara att byta aktiviteter. Somliga måste förberedas i förväg medan andra blir stressade. Alla är speciella individer. Därför är kontakten med föräldrar och skolpersonal viktig. Genom dem får man på Juniorhemmet upplysningar om vad som fungerar. Då utsätter vi våra barn och ungdomar inte med sådant de inte gillar. För dem är det värdefullt med trygg miljö. Alla klarar inte för mycket stimulans från olika håll. Det kan vara störande med besökare i olika åldrar och de som behöver lugn och ro kan inte vara tillsammans med bullriga individer. Dagen gav värdefulla insikter för att försöka göra homogenare grupper när verksamheten planeras för att fungera i andra utrymmen, berömmer Söderlund.

Gunilla Gerland lyfte också fram diagnosen PANDAS. Intresserade kan få mera information på www.pandasinfo.se. ■

Nyheter

Text&foto: Helena Forsgård

Kim fick hjälp av ungdomslotsarna att hitta en bättre väg i livet

Kim Herlin missbrukade sprit. Han saknade utbildning och jobb och hade inga framtidsplaner. Nu är han nykter, har inte rört alkohol sen den 22 maj i fjol, och praktiserar vid sjukhusets vaktmästarenhet. – Jag fick ordning på mitt liv tack vare ungdomslotsarna. Nu hoppas jag kunna utbilda mig till rörmokare, säger han.

Ungdomslotsarna hjälper vilsna unga att hitta den rätta vägen. Kim Herlin i mitten är tacksam över den hjälp han fick. Han flankeras av Göte Winé som var den första ungdomslotsen på Åland och Sofie Eriksson som är ungdomslots i dag.
Foto: Helena Forsgård

Ungdomslotsarna drogs igång på Åland i augusti 2008 som ett 4-årigt projekt som finansierades av Europeiska socialfonden och Ålands landskapsregering. När projekttiden tog slut hade ungdomslotsarna etablerat sig så väl att verksamheten nu fortsätter med stöd av medel från Paf, Ålands penningautomatförening.

Det hela fick sin början på initiativ av de anställda på Katapult, ett ungdomsprojekt som funnits på Åland i många år, då de insåg att det fanns ett tomrum att fylla. Det fanns ungdomar som inte fångades upp av skyddsnäten utan som föll mellan stolarna, bland dem ungdomar som ”blev hemma framför datorn” efter högstadiet eftersom de saknade studieplats eller för att de av olika orsaker hoppade av utbildningen på andra stadiet.

Social fobi

Det har förekommit fall där ungdomar varit utan skola och jobb i tre fyra år men så länge de inte själva sökte hjälp var de svåra att nå för de organisationer som fanns före ungdomslotsarna.

– Om man blir hemma länge hamnar man lätt i ett utanförskap med stor risk för att utveckla en social fobi eller att börja med någon form av missbruk, säger **Göte Winé**, som var den första ungdomslotsen på Åland.

När han drog i gång projektet hade han en mångårig erfarenhet i bagaget som ungdomsarbetare på fältet och ett brett kontaktnät, både till ungdomar och myndigheter. I dag är Göte Wine ledamot i Ålands lagting för socialdemokraterna och **Sofie Eriksson** är ungdomslots.

Viktigt samarbete

Namnet säger i stort vad det handlar om – att lotsa ungdomarna vidare i livet, att genom motiverande intervjuer och lösningsfokuserat arbete tillsammans hitta en utbildning eller annan sysselsättning som passar dem. Ungdomslotsarna ger inga färdiga svar utan ställer frågor för att hjälpa ungdomarna att själva hitta sin väg. Sofie Eriksson åker varje vår till högstadieskolorna på Åland och informerar niondeklassarna om verksamheten. Hon har nära kontakt med studiehandledarna för att kunna fånga upp ungdomar som inte verkar ha några mål efter högstadiet eller som hoppar av utbildningen på andra stadiet.

– Tidsfaktorn är jätteviktig. Vi vill få tag i ungdomar i riskzonen så fort som möjligt. På ett halvt år utan vettig sysselsättning hinner mycket tråkigt hända, säger Göte Winé och Sofie Eriksson. Även samarbetet med andra instanser betonas som missbrukarvården, kommunernas socialkanslier och arbetsförmedlingen.

Har utvärderats

Ungdomslotsarna har också täta kontakter med Katapult, som riktar sig till samma målgrupp – unga mellan 16 och 25 år utan jobb eller studieplats. Men det finns en tydlig skillnad. Katapult jobbar på uppdrag av Ams, arbetsförmedlingen, och erbjuder daglig och tidsbunden verksamhet med närvaroplikt. Ungdomslotsarna erbjuder mer ”öppen vård” – det kan handla om allt från ett möte till många träffar under en längre period.

– Vi kan också följa med ungdomarna till arbetsförmedlingen eller till tänkbara arbetsplatser i fall de behöver stöd på vägen, säger Sofie Eriksson.

Efter de första fyra åren utvärderades ungdomslotsarnas arbete. 144 ungdomar hade haft kontakt med lotsarna och drygt 100 av dem hade gått vidare i livet – registrerat sig som arbetssökande, börjat jobba eller studera, börjat på Katapult eller fått en praktikplats.

För drygt 40 av dem var läget oförändrat. I knappt hälften av de fallen berodde det på psykisk ohälsa.

Glad över hjälpen

Kim Herlin är en av de 144 som haft kontakt med ungdomslotsarna. Han var ganska illa däran när han kom i kontakt med Göte Winé i augusti 2011. Han hade drivit runt många år efter högstadiet, endast jobbat tillfälligt och hade grava alkoholproblem. Men han hade en vilja till förändring och hade själv tagit kontakt med missbrukarvården. Han fick hjälp av ungdomslotsarna att ringa in ett arbetsområde som han kunde tänka sig och han fick en praktikplats vid vaktmästarenheten vid Ålands centralsjukhus.

– Jag gör allt möjligt – både utomhus och inne. Just nu är det flera avdelningar som ska flyttas och det ger oss mycket jobb, säger han.

Praktiktiden går ut i vår. Efter det hoppas han få stanna över sommaren som vikarie och nu vet han vad han vill. Han vill utbilda sig till rörmokare, allra helst via ett läroavtal.

– Utan ungdomslotsarna hade det gått helt åt skogen för mig, säger han i dag.

Men även ungdomslotsarna tvingas erkänna att de inte lyckas hjälpa alla.

– Lika glada som vi är över att det gått bra för Kim, lika ledsna är vi när vi ser ungdomar som vi haft kontakt med som fortfarande raglar omkring på stan, säger Winé och Eriksson. ■

En bild ur ungdomslotsarnas broschyr. - Vi hjälper unga som behöver stöd för att bli mer motiverade att ta steg som leder till förbättring, heter det i den.

Reportage

Text&bild: Thomas Rosenberg

Akseli – en väg in i arbetslivet

Så fort man kommer in genom dörren slås man av den trevliga atmosfären. Utrymmena är fräscha och folk trivs helt uppenbart både med arbetet och varandra. Några klipper tyger vid ett stort bord, andra stökar i köket. Det vankas pizza. Jag är på besök i den nya arbetsverkstaden Akseli i Lovisa, och känner mig genast hemma.

Tony vid arbetsbordet i textilverkstaden.

Akseli ingår i ett nätverk av arbetsverkstäder för arbetslösa som får hjälp med att komma in i arbetslivet. Enbart i Svenskfinland finns ett drygt tiotal. De flesta är inriktade på ungdomar, men på Akseli arbetar man med vuxna.

Ungdomarna i Lovisa har sedan 1995 haft en egen verkstad, kallad Lilla Petters Gård. Den fungerade till en början på föreningsbasis, men drivs numera av Lovisa stad. Verksamheten har varit framgångsrik och det nystartade Akseli är en fortsättning, inriktad på vuxna. En förenande länk är verksamhetsledaren **Kirsi Kippola**, som arbetar halvtid på vardera. Verksamheten startade i oktober 2011, men kom igång på allvar först i augusti 2012, då man flyttade in i nyrenoverade utrymmen intill räddningsverket i Lovisa.

Trädgårdsstol för barn. Tillverkas på beställning, med valfri färg.

Måste vara arbetssökande

Till Akseli kommer man huvudsakligen tre vägar: via arbets- och näringsbyrån, via socialväsendet och direkt till verkstaden. Villkoret är att man är officiellt registrerad som arbetssökande. Det man får är arbetsträning och rehabilitering. I början ofta bara några timmar per dag, men det ökar sedan successivt, i takt med att rehabiliteringen går framåt.

Den första arbetsperioden är på sex månader och berättigar till förhöjd dagpenning. Om man efter det inte ännu är mogen för arbetslivet kan man få en ny sexmånadersperiod, med s.k. lönesubventionerat arbete, i praktiken anställd av Lovisa stad. Eftersom kunderna ofta redan länge stått utanför arbetslivet handlar det till en början ofta om väldigt vardagliga saker. Som att röra sig ute på stan, ha normala vardagsrutiner och äta tillsammans. Det sistnämnda kan ofta vara väldigt ångestfyllt, konstaterar Kirsi Kippola. Många lever ensamma och slarvar med maten. Min besöksdag råkar sammanfalla med den dag i veckan då man äter tillsammans i det gemytliga samlingsrummet. Vi bjuds på pizza, tillagad av en ”verkstadsarbetare”. (På finska talar man om ”pajalainen”, men det är svårt att översätta).

Varm stämning

Förutom sociala färdigheter får man konkret arbetsträning i någon av Akselis två verkstäder. När jag tittar in i reparationsverkstaden är flera mindre projekt under arbete, och på ett bord tronar prototypen till en trädgårdsstol för barn som man redan börjat serietillverka. Arbetshandledaren **Bo Lindfors** är en jovialisk person, känd både för bejublade roller på Lurens sommarteater och från kommunalpolitiken, och det förvånar inte att han med sina kolleger skapat en varm stämning på Akseli. Och han säger själv:

– Vi har fått en gemensam verksamhetskultur, vi kom ju alla samtidigt. Vi kan alla andas, vi gör resultat! Och vi behöver inte be på knä om att de skall komma hit imorgon!

Det är naturligt att den första tröskeln är den svåraste. Som Kippola uttrycker det: ”När vi en gång lyckats få hit en person går det sedan lätt”.

– Men det kräver mycket av oss, och det gäller att inte bränna ut sig. Vi kan inte kräva för mycket, vare sig av oss själva eller av kunderna.

Att verksamheten, till skillnad från de flesta andra arbetsverkstäder, sorterar under grundtrygghetscentralen upplever man som en stor fördel. Det innebär att cheferna har förståelse för de sociala sidorna. Man inleder t.ex. varje dag med ett ”socialpedagogiskt” kaffe: alla är på plats och man tar den tid som behövs för att gå igenom dagens program och annat som folk har på hjärtat. Att betoningen av gemenskapen präglar pedagogiken bekräftas vid mitt korta besök; alla ser glada ut, trots att mångas liv helt säkert inte går på räls.

– Varje människa som kommer hit har någon form av hinder i sitt liv, konstaterar Kippola, och vår uppgift är att avlägsna detta hinder.

Vilka är då hindren? Det kan röra sig om allt mellan städare som blivit allergiska för skurmedlen i sitt jobb till snabblån som försatt personen ifråga i en skuldspiral hen inte kommer ur. En allt större tröskel är tekniken. Allt fler funktioner läggs ut på nätet, också inom arbetsförmedlingen. Kirsi Kippola konstaterar uppgivet att arbetslösa i dag förväntas kommunicera elektroniskt med myndigheterna. CV:n, arbetsansökningar etc. - allt skall göras på nätet, också av personer som sällan har vare sig tekniken eller kunskaperna.

– Om all service förs över på nätet, t.ex. genom att dra in de lokala arbetsförmedlingarna, hjälper statsmakten unga att marginaliseras ännu mera, för man behöver ju inte alls gå ut!

Verksamhetsledaren Kirsi Kippola.

Arbetshandledaren Bo Lindfors.

Tvåspråkigt

Verksamheten i Akseli och Lilla Petters Gård är helt tvåspråkig. Av Akselis nuvarande kunder har fem svenska som modersmål, och Lindfors konstaterar att han med tre av dem pratar svenska dagligen. Han säger sig t.o.m. ha blivit överraskad över hur viktigt modersmålet visat sig vara. Det sägs ju ofta att vi svenskspråkiga med våra starkare nätverk lättare hålls innanför maskorna, men siffrorna ovan visar att problemen minsann är jämnt fördelade. Och Kaisa Kippola tillägger:

– Det är ofta lättare att hjälpa finskspråkiga. När svenskspråkiga har problem, och medger det, är det redan allvarligt, och krävs betydligt kraftigare åtgärder. ■

FAKTA

ARBETSVERKSTADEN AKSELI

Startade i oktober 2011, i egna utrymmen från augusti 2012. Förvaltas av Lovisa stad, underställd grundtrygghetscentralen. Erbjuder rehabilitering och arbetsträning för personer över 25 år. Textilverkstad och verkstad för reparation. Utför också andra arbeten såsom snöskottning, krattning och flyttransporter. Arbetsdag 8.30 – 15.00. 12 platser.

3,5 anställda, varav 0,5 verksamhetsledare, 1 personlig handledare, 2 arbetshandledare.
Budget 138 800 euro (2012), varav statsbidrag 80 000, Lovisa stad 33 800 och Lappträsk kommun 25 000. Om Nationella verkstadsföreningen rf och dess 12 verkstäder runtom i Svenskfinland, se www.tpy.fi (det mesta tyvärr på finska).

Kolumn

Skönheten och odjuren

Med förskräckelse hörde jag hur sportjournalister från HBL och YLE släppte den ena grodan efter den andra i det mysiga programmet Min Morgon i augusti. I studion diskuterades hur OS gått och så ställdes frågan vad ”experterna” nu tycker om de förestående paralympiska spelen.

Jag fick kaffet i vrångstrupen då ”sportpanelen” helt ogenerat tyckte att handikapp-OS inte är något att hänga i julgranen. Kontentan var att ”grädden redan ätits från tårtan så..”. Det var nedlåtande, buffligt och politiskt inkorrekt. Om attityden bland sportjournalister och redaktörer är dylik så är någonting fel.

Som redaktionschef för tidningen som för de finlandssvenska handikappades talan så kan jag ju inte låta detta gå förbi obemärkt. Jag har själv i över femton år gjort sportjournalistik både på tv, radio och press och träffat otaliga idrottare med eller utan handikapp. Alla har samma mål att bli världsbäst. Alla tränar stenhårt i ur och skur. Men aldrig har jag sett så stor beslutsamhet, sådan drajv, kämpaanda och ”jävlarannamma” som hos en idrottare med ett fysiskt handikapp. Och aldrig har jag hört en proffsidrottare utan handikapp tala nedlåtande om en med handikapp.

Jag har på nära håll följt med och assisterat då ryttare med varierande handikapp tränar och tävlar. Ryttare som kämpar sig fram med kryckor, bärs eller leds fram till hästen. Jag ser hur dessa modiga personer tar plats i sadeln trots att de saknar en arm eller ett ben, har en cp-skada, eller är blinda. Visst, hästarna är specialtränade för detta men en häst är en häst. Flyktdjur som de är kan vad som helst skrämma dem och vad gör du då om inte din motorik fungerar? Att satsa på en tävlingskarriär trots handikappet är beundransvärt. En av mina goda vänner tränade hårt för paralympiska spelen i Peking. Jag följde hennes blod, svett och tårar. Det är obeskrivbart vilket litet helvete hon hade för att rida i ur och skur med sitt handikapp men hon gav inte upp. Ingen som har den minsta förståelse för idrott kan med rent samvete sitta i direktsändning och säga att de paralympiska spelen är ”bara skit”.

Och tro nu inte att jag är en blåögd naiv räddare av världen. Jag vet att den krassa sanningen är att handikappidrott får skamligt lite spaltutrymme men jag behöver ju inte sälla mig till den skaran.

Jag hade äran att intervjua den bildsköna, Hennes kungliga höghet, prinsessan **Haya Bint Al Hussein** för några veckor sedan här i Dubai. Prinsessan Haya är bland annat medlem i den internationella paralympiska kommittén, ordförande för internationella ryttarförbundet och har själv deltagit i OS i hoppning. Hon är gift med ”vår” shejk, Dubais regent, **Mohammed bin Rashid Al Maktoum**. Jag hade väntat i nästan tio månader på den här intervjun, förberett mig minutiöst, noggrant skrivit frågor och manuskript som prinsessans pr-folk ville ha på förhand och genomgått en personlig säkerhetscheck. E-postkorrespondensen jag fört med FEI:s kontor i Schweiz kunde bli en roman. Knappast någon bestseller men ändå. Jag hann redan få panik då intervjun flyttades ett par gånger och jag var rädd att allt skulle inhiberas och bli bara pannkaka trots denna långa väntan och förberedelse. Panik nummer två kom då jag helgen innan bokat datum fick världens hemskaste förkylning med skyhög feber. Men jag klarade den och så till slut såg allt bra ut och jag fick de sista koordinaterna från prinsessans kontor här i Dubai dagen innan intervjun. Jag andades nästan ut då jag gick och lade mig men det borde jag inte ha gjort. På morgonen, dagen D, vaknade jag och var så gott som helt döv på vänster öra. Bara ett enormt konstant eko fyllde mitt huvud och det var omöjligt att höra vad någon sade om det fanns annat bakgrundsljud. Att skjuta fram intervjun var ett alternativ som inte existerade. Jag var rasande och tänkte falla död ner av ilska. Varför just idag? Hur ska intervjun nu gå? Hur ska jag höra vad prinsessan säger?

Det gick bra. Förstås. För att jag är proffs, för att prinsessan är en underbar person och tack vare att det var knäpptyst i rummet där vi filmade intervjun.

Hörseln kom tillbaka efter tre dygn. Det var ena helvetiska dygn ska ni veta. Öronspecialisten konstaterade att det var ett virus, dunderinfluensan jag hade veckan innan, som orsakat den tillfälliga dövheten. Jag skulle aldrig klarat ett dopingtest efter den arsenal med medikamenter jag fick; stereoidspruta, kortisontabletter och medicin som används på patienter som lider av svår tinnitus.

All respekt, kraft och hopp åt alla er som ständigt lever med ett handikapp. Det är ni som är de riktiga hjältarna.

Daniela Andersson

PS. Den som vill se resultatet av prinsessan Haya-intervjun kan hålla utkik i tv-tablån efter sportprogrammet med moral, Sportmagasinet, tisdagar klockan 21 på Yle Fem. Intervjun sänds i början av året.

Reportage

Text&bild: Christina Lång

BRA BOENDE ÄR EN LYCKTRÄFF

Lotta Romsi kan fira sin trettioårsdag i den splitternya lägenheten på 32 kvadratmeter med sovrum, rymligt helkaklat badrum, kombinerat kök och vardagsrum. Utanför finns en stor balkong som sommartid är ett rum till, med naturen som granne. På inflyttningsfesten rymdes de åtta gästerna utmärkt.

Ända sedan **Lotta** gått ut yrkesskolan Omnia har hon drömt om att flytta hemifrån. Ingen lämplig bostad fanns då. Nu när möjligheten yppade sig har Lotta och hennes föräldrar deltagit i förberedelserna. Eteva har ordnat information för dem som ska flytta in och också för de anhöriga med flera besök på boendet. Man har ordnat en skördefest med hela personalen för att hyresgäster och deras anhöriga skulle få bekanta sig med varandra. Lotta, som i skolan lärt sig mycket om hem och hushåll, har ivrigt läst olika kataloger om köksutrustning och inredning och visste vad hon behöver och vill ha. I cirka en månads tid besökte man varuhus och Lotta har själv valt möblerna. Resultatet har blivit ett hem där Lotta trivs bra.

– Fast lägenheterna är lika, så ser de alla olika ut beroende på vem som bor där, inflikar mamma **Brita Romsi.**

– Det är ”kiva” att ha sällskap, berättar Lotta, som helst talar finska. I en av de andra lägenheterna bor en av hennes riktigt goda kompisar. De flesta känner hon sen tidigare.

Lotta visar stolt sin egen postlåda och berättar att hon snart ska få namnskylt på ytterdörren. Den håller hennes pappa som bäst på att göra. Han har också hjälpt till med att bygga förvaringslådor till tamburen. Och flera gulliga pallar som prytts med målade bilder av älsklingsdjuren hästar och katter. På området, där det bor tjugo personer, finns personal dygnet runt. Hemteamet som sköter hyresgästerna i radhuset har två heltidsanställda och två deltidsanställda.

– Det känns tryggt, för de tittar in varje kväll, berättar Brita och tillägger att Lotta varit hemma på besök bara en gång sedan hon flyttat. Föräldrahemmet ligger rätt nära.

– Nu ska jag komma och ge katten mat när mamma och pappa är på resa, säger Lotta.

Hemteamet ska ordna en kokkurs för dem som bor i lägenheterna. Där ska Lotta vara med som i likhet med andra unga gärna äter pizza och pasta.

En cykel är bra att ha.

Jobb varje dag

Efter avslutad yrkesskola fick Lotta jobb på en skola där hon arbetade i fem år. Nu har hon i två års tid arbetat med städuppgifter på ett boende på Gillobacka, Helsingfors stads boende och vårdinrättning. Där jobbar hon fyra timmar om dagen.

– Jag cyklar dit, det är bara fem kilometer. Det är bra för ryggen, säger hon, som är en av de få på området som har cykel. Hon har också egen moped, som hon mest använder för långa sträckor.

– Det är en idealisk arbetsplats, konstaterar Brita. Vi ser att hon trivs, för hon är nöjd och glad. Personalen förstår sig på hennes sätt att fungera. De accepterar att vissa arbetsuppgifter tar längre tid än för andra. På arbetsplatser där man inte känner personer med funktionsnedsättningar, kan det uppstå svårigheter. Känner man Lotta, går det bra.

Aktiv fritid

Ridning är Lottas största intresse.

– De här har jag vunnit i tävlingar, säger Lotta och visar stolt på raden av pokaler hon har uppe på en hylla.

Hon började rida som fyraåring och nu efter några små pauser rider hon regelbundet varje vecka i Veikkola. Hon deltar flitigt i träningsläger och hör till Special Olympics Team. På torsdagskvällar är hon med i ”kaverikerho” för vuxna utvecklingsstörda. Bland de aderton deltagarna i församlingshemmet är också hennes pojkvän Janne med. Där kan de sysselsätta sig själva med olika spel eller hobbyarbeten. På plats finns två ledare som hjälper till där det behövs.

– Janne och jag har varit med våra mammor på korta resor, berättar Lotta

Hon har också en stödperson som hon träffar varannan vecka. Tillsammans går de ut och äter eller gör något annat trevligt. Lotta gillar musik. Vid flytten räknade hon sina CD-skivor. De är cirka 400, nu snyggt uppradade i hyllan. Hon har också många filmer på dvd. På TV ser hon gärna *Dolda liv* och *Dansa med Stjärnor.*

– **Krisse Salminen** och **Amin Asikkainen** är mina favoriter, upplyser Lotta oss med ett stort leende.

Efter Lottas flytt bor föräldrarna ensamma kvar i egnahemshuset.

– Visst känns det tomt när yngsta barnet flyttat hemifrån och det är tyst i rummet. Lite ledsamt har jag nog, men jag är inte orolig för Lotta. Personalen är kunnig och trevlig och vi har förtroende för dem, konstaterar Brita Romsi.

Till de lediga tjänsterna sökte många kompetenta och boendet kunde välja de mest lämpade. Det bådar gott för framtiden. ■

Lotta Romsi kan öppna sin egen dörr.

BAKGRUND

ETEVA är en samkommun som stöder personer med funktionsnedsättningar med individuell service. Den görs i samarbete med den person det gäller, anhöriga och med hemkommunen. Nyligen öppnades ett nytt boende i ett nyplanerat område cirka en kilometer från Kyrkslätt centrum. En stiftelse inom Eteva lät bygga de hus som kommunen beställt. De byggdes först och sedan såldes de omkringliggande tomterna för egnahemshus. Hela enheten omfattar två gruppboenden för sex personer var och åtta radhuslägenheter för mera självständigt boende. Valet av invånare gjordes av kommunen som prioriterade dem som bodde hemma hos föräldrarna. En av de lyckliga som flyttat in i radhuset *Unelma* är **Lotta Romsi**, som är en duktig ung dam med Downs syndrom.

Text: Christina Lång
Bild: Laura Rahka

SKRÄDDARSYDD BOENDESERVICE

FDUV har påbörjat ett projekt som många familjer med handikappade barn väntat på; nämligen förberedelse för flytten från föräldrahemmet. När barnen flyttar ut blir det en annorlunda situation. Man vet att friska normalt begåvade barn klarar sig medan det barn som har funktionsnedsättningar nästan alltid finns i föräldrarnas tankar: *hur ska det gå när navelsträngen aldrig brister? Vågar vi släppa taget?*

Boende är en mänsklig rättighet och man borde som handikappad kunna välja var man bor och även med vem. I huvudstadsregionen är det svårt att få bostäder. Projektet som finansieras med RAY-medel vänder sig till personer med funktionsnedsättningar förutom i Helsingfors också i Esbo, Vanda, Grankulla, Sibbo och i Kyrkslätt. I projektets styrgrupp ingår anställda på FDUV, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö (som har ett motsvarande projekt och en modell att gå efter), Steg för Steg, berörda kommuner och anhöriga.

Syftet är att arbeta fram en modell som kan stöda flyttningsprocessen för vuxna personer med utvecklingshämning. Kunskap och information skall göras synlig och spridas för att ge upplysningar om vilka möjligheter som finns att tillgå. Vid flytten är det mycket viktigt hur servicen ordnas. Personen bör få den hjälp som behövs och man ska kunna ta hänsyn till individuella önskemål. Tid behövs för att göra förberedelser både praktiskt och mentalt.

Pilotgrupp

En pilotgrupp bestående av tre familjer i Esbo och Grankulla har börjat diskutera känslor kring flytten och frigörelsen från föräldrarna och hur ekonomin ska ordnas och andra praktiska bestyr. Själva flytten med aktuella planer tas upp, liksom också kontakterna till personal; *vem sköter vad. Hur ändras relationerna och vem ringer man till. Vilken är föräldrarnas roll efter flytten?* I diskussionsgruppen där man också prövat på rollspel deltar föräldrarna och barnen som skall flytta, sammanlagt nio personer. Gruppen träffas cirka en gång per månad. En ny diskussionsgrupp startar år 2013.

I september hölls ett inledande seminarium *Vägen till ett eget hem*, där man i en workshop tog upp frågor om *vad som är viktigt i ett eget hem och vilka är behoven. Kommer mitt barn att bli ensamt* är en fråga som flera föräldrar brottas med.

Flera seminarier som riktar sig till alla intresserade av boendeservice kommer att ordnas. Nästa är i Helsingfors torsdag 14.2.2013 med temat *Att få välja hur du bor – Om fullt medborgarskap för personer med utvecklingsstörning eller annan funktionsnedsättning.*

Närmare upplysningar ger projektledare annette.tallberg@fduv.fi eller per tfn 09-434 236 19. Hon kan också berätta om en aktuell undersökning om flyttningsförberedelse.

Björn Wallén

SOS Aktuellt ställde ett par frågor till **Björn Wallén** som är medlem i styrgruppen. Han har gått med i projektet som anhörig till sin äldre bror Dan, vars flytt från föräldrahemmet är planerad till nästa år. Han anser att det är viktigt att även inkludera äldre funktionshindrade, som flyttat hemifrån flera gånger tidigare och att det är positivt att projektet startar en föräldra- och anhöriggrupp också för denna målgrupp.

Anette Tallberg

Hans egna förväntningar är att få kunskap och kontakter när det gäller skräddarsydda boendelösningar. Som sin roll ser han att komma med synpunkter, dels inom projektets styrgrupp och dels till personalen före, under och efter flytten. På frågan om vad som kan åstadkomma kvalitativa och trivsamma boenden för enskilda individer, svarar han:

– Kunnig och kompetent personal som stannar kvar (!), lugn och strukturerad vardag på den funktionshindrades villkor. ■

Bokrecension

Text: Christina Lång

Boendeprojektet

är en Handbok för alla som funderar på anpassat boende i kombination med personlig assistans. Den handlar om föräldrar som engagerar sig, bland annat i studiecirklar, för att skapa individanpassade bostäder åt sina ungdomar som har flerfunktionsnedsättningar och kommunikationssvårigheter. De vill skapa ett boende med mer självbestämmande än det som erbjuds ungdomar i gruppbostäder.

Boken är resultatet av ett treårigt projekt för att skapa flexibla boendeformer med gemenskap, personlig assistans enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Tankar har också tagits från Independent Living-rörelsen. I boken presenteras idéer och exempel på särskilt anpassade bostäder, såsom boendekooperativ och andra typer av bogemenskaper. Den handlar om hur man kan planera lägenheter och gemensamma ytor och tar upp juridiska och ekonomiska frågor. Boken vänder sig till alla som vill skapa bostäder av det här slaget, men riktar sig främst till föräldrar eftersom det oftast är de som måste vara de drivande.

Bakom den här boken är GIL-Göteborgskooperativet för Independent Living i Göteborg som fått hjälp av en mängd föreningar, eldsjälar, t ex Elaine Johansson, och professionella rådgivare som delat med sig av sin kunskap. Boken, som är väl redigerad, utformad med färg och bilder, kan beställas från boendeprojektet@gil.se.

Närmare info på www.gil.se.

Mitt sköna hem så här bor JAG.

Brukarkooperativet **JAG** (**J**ämlikhet **A**ssistans & **G**emenskap) med cirka 300 medlemmar med stora funktionshinder i hela Sverige har medverkat i boken *mitt sköna hem så här bor JAG.* JAGs medlemmar har personlig assistans och kan bo som andra, i lägenhet eller hus som de själva valt. I boken visar trettio medlemmar, från Sundsvall i norr till Ystad i söder, upp sina bostäder och presenterar de individuella lösningarna, både i form av planlösningar, särskilda hjälpmedel eller fiffiga möbler och inredningsdetaljer. Boken är tilltalande tack vare sina många fotografier och korta texter och trevlig layout. Den är producerad av Stiftelsen JAG och kan fås via stiftelsen@jag.se. ■

Reportage

Text och foto: Sofia Stenlund

Rörelser som stöd för talet ger ökad förståelse:

Baby+teckenspråk =babytecken

Elsa är en av deltagarna i kursen i babytecken. Även om det är mycket fart och fläng med små barn finns det tid att stanna upp och koncentrera sig.

– Försiiiktigt, artikulerar Lena Wenman och låter ena handens fingertoppar dansa över hakan. En handfull mammor försöker påkalla sina barns uppmärksamhet i hård konkurrens av andra små barn, färgglada nallar, bollar och en helt ny miljö i Arbetets Vänners festsal på Annegatan i Helsingfors. ”Försiiiktigt” upprepar och tecknar alla i kör. Och igen, ”försiiiktigt”.

Det är en av de första kurserna i babytecken som ordnas på svenska i Helsingfors, och nio mammor med små barn i olika åldrar, men under ett år, har samlats för att prova på ett sätt att komplettera den verbala kommunikationen med sina små pojkar och flickor. Babytecken. Leder gör **Lena Wenman** som själv har en grav hörselskada och teckenspråk som första språk. Många känner henne säkert som projektkoordinator för olika projekt hos föreningen Finlandssvenska teckenspråkiga.

Men vad är babytecken? Jo tecken från teckenspråket som man använder för att förstärka den talade kommunikationen. Man gör tecknet och säger ordet samtidigt, småningom är tanken att barnet ska koppla ihop handling, tecken och begrepp och lära sig först förstå tecknen, för att sedan bli moget göra dem själv. Det är naturligtvis mycket individuellt, men kring sex-sju månader kan ett barn börja förstå tecken och kring tio månader kan barnet börja göra dem själv.

Vidgar vyer och ökar förståelse

– Min första tanke när **Ulrika Krook** kontaktade mig och frågade om jag var intresserad av att hålla kurs, var att “oj, det här var något nytt - och det verkar spännande!”, berättar Lena. Jag var alltså nyfiken på hur det skulle fungera med små barn under ett års ålder och hur man gör rent praktiskt. Sen är jag förstås jätteglad ju fler människor som faktiskt kan ett och annat tecken, för det är bara positivt i olika situationer, inte minst om de träffar på någon som på riktigt hör dåligt eller är döv.

Det var alltså Ulrika Krook, moderskapsledig med sonen **Lucas,** som läste om babytecken i Sverige på Internet och bestämde sig för att höra sig för om intresse finns också här hos oss. Hon skapade en god samarbetspart i Arbetets Vänner och efter annonsering visade sig att intresset var stort. Kursen fylldes på bara några timmar, och de tio platserna har lika många i kö – alltså kommer fler kurser att ordnas. En av mammorna som hann med på den första kursen var **Daria** Hägg och sonen **Theo**.

– Jag hörde om babytecken under min graviditet och blev genast intresserad. Jag hade tänkt mig skaffa någon bok eller nåt sånt i ämnet, så kursen kom som på beställning!

Daria berättar att hon vill lära sig babytecken för att hon har hört att barn kan lära sig teckna före de lär sig prata, på så sätt kan man förhoppningsvis kommunicera med barnet lite tidigare.

– Eller kanske i varje fall förstå ifall barnet önskar gunga eller sitta i sandlådan utan alltför mycket gråt, ler Daria Hägg. Jag tänkte välja ut tecken som jag upplever kunde underlätta i vardagen. Har alltså inte ambitioner att tala teckenspråk hela tiden. Ord som jag nu tänker mig ha nytta av är till exempel äta, dricka sova, gunga, lekpark. Just nu använder jag mest tecknen för mamma och pappa.

Smartare barn med babytecken?

Babytecken ordnas för hörande barn, och tanken är att de tecken man gör ska stöda språkutvecklingen och göra det lättare för barnet att kommunicera. Barnets talförmåga utvecklas nämligen långt efter förmågan att förstå tal och förmågan att koordinera rörelser. Babytecken ska minska barnets frustration över att inte göra sig förstådd och samtidigt göra det lättare för föräldern att förstå sitt eget barn. Lena Wenman hade hört och läst om babytecken för några år sedan, när man inom dövas kretsar tog upp att teckenspråk nu blivit populärt också bland hörande som ville kunna samtala med sina barn.

– Det var också kommentarer om att man ville få smarta barn eftersom teckenspråk och visuellt språk stimulerar hjärnan mer än talspråket, men det där vet jag inte om det stämmer att barn blir smartare - ändå kan man nog säga att små barn nog är vetgiriga redan som mycket små. Med lite mer kommunikationsmöjligheter kan de ju också styra föräldern att visa vad barnet är intresserat av och vill utveckla mer kunskap om, säger Lena.

Kursen har ordnats i Arbetets Vänners lokal i Helsingfors. En stor, fri yta är ett måste när många barn samlas. Lena förklarar att man inte kan ha alltför bråttom och undervisa som i ett klassrum, här är det personliga möten och ibland diskussioner om olika saker kring tecken och barn mellan teckenövningarna. Barn är rörliga och vill prova på allt möjligt, det gäller för både ledare och förälder att hänga med och uppmuntra dem.

– Leksaker och gott om plats är nog viktigt att ha! Kaffepauser och babymat måste man också ge tid för under kursen! Vi provar oss fram smått, men det verkar som de små fattar galoppen redan efter två träffar. De är nyfikna och vill se vad vi pratar och rör på händerna.

Rim, lek och ramsor

Med rim och ramsor, sånger och diskussioner blir undervisningen både lätt och rolig, och det finns också andra knep att ta till för att få in tecknen i vardagen. Ett tips är att klippa ut teckenbilder vid skötbordet, på köksskåpet eller i hallen, för att minnas hur man tecknar blöja, gröt och halare. Det är viktigt att försöka använda språket för att minnas och få det att fastna. När man inte har någon annan hemma som kan samma språk, är det lite tråkigt ibland att öva och repetera, men det ger resultat med barnen ganska snart, förklarar Lena.

Vad tror du att kan vara den största fördelen med att lära sitt barn teckna?

– Att få barn uppmärksamma på att man kommunicerar med dem, det gör vi alla mammor och pappor nästan helt automatiskt. Vi söker ögonkontakt med dem. Med babytecken blir ögonkontakten ännu viktigare, och babyn eller barnet känner att den får förälderns hela uppmärksamhet, och det är ju en positiv sak. Med babytecken får man en intensivare relation med barnet och kan dela uppmärksamheten i vardagen på ett mer effektivt sätt, säger Lena Wenman. ■

En del av materialet på kursen har Lena Wenman hämtat från Stockholms dövas förening. Tidigare har hon ordnat kurser i tecken som stöd för familjer och personer som jobbar som närvårdare eller skolassistenter.

FAKTA

Babytecken

- Babytecken är tecken från teckenspråket som används tillsammans med talet. Bygger på att barnets förståelse för språk och motorik utvecklas mycket fortare än talförmågan.
- Små barn kan lära sig förstå tecken vid ungefär sex månaders ålder och kan göra egna tecken vid ungefär tio månader.
- Babytecken ger möjlighet att kommunicera genom tre kanaler: hur barnet känner sig, vad det ser och vad det hör.
- Babytecken stimulerar språkutvecklingen för många barn och motverkar frustration då barnet lär sig uttrycksmedel.
- Populärt i USA sedan över 20 år tillbaka, England och Sverige, men är relativt nytt i Svenskfinland även det ordnats kurser på olika håll i landet.

Några exempel:
- dricka: forma handen som om den håller ett glas och för den mot läpparna.
- mer: rör handen uppåt med handflatan vänd nedåt.
- vill: klappa på bröstet med öppen hand och utsträckta fingrar.

“oj, det här var något nytt - och det verkar spännande!”

Initiativtagare Ulrika Krook med Lucas, kursledare Lena Wenman och Christine Skogman med sonen Hugo gör tecknet för lampa.

Reportage

Text: Helena Forsgård
Foto: Helena Forsgård och Emmaus Åland.

Frivilliga insatser ger julglädje i Litauen

Barn vid Nendre, ett center för föräldrar och barn i Vilnius i Litauen, öppnar julklappar från Åland. Foto: Emmaus Åland.

Hundratals julklappar samlas in på Åland och skickas till Litauen där de delas ut till utsatta barn. - I många fall är julpaketet från Åland det enda som mottagarna får, säger projektledaren Justina Donielaite.

Bakom julklappsutdelningen står Emmaus på Åland som i många år samarbetat med olika kvinnoorganisationer i Litauen. Upprop har gått ut till allmänheten på Åland. Skänk saker som passar för barn och skriv på paketen vem gåvan passar för. ”Flicka 12-13 år” står det följaktligen på ett av pakten i högen. **Justina Donielaite** arbetar vid Ålands fredsinstitut och är samtidigt ledare för Emmaus Ålands olika samarbetsprojekt i Litauen. Hon har själv deltagit i de julfester, som kvinnoorganisationerna ordnat, och där paketen delats ut.

– Barnen kommer från utsatta förhållanden och många av dem har både alkoholiserade och arbetslösa föräldrar. De lever långt från vår kommersiella jul där barnen skriver långa önskelistor och får massor av paket. De här barnen är varken vana vid julfester eller julklappar, säger hon.

Vill fortsätta

Hon säger att hon sett hur en del barn suttit länge med sitt paket innan de öppnat det.

– Själva feststämningen och upplevelsen har betytt lika mycket för dem, kanske mer, än innehållet i paketet, säger hon.

Om det blivit paket över efter julfesterna har de delats ut till flerbarnsfamiljer i trakten. Allt har inte gått helt enligt ritningarna under årens lopp. Vissa missöden har noterats. Ibland har innehållet i ett paket inte alls passat för mottagarna och i enstaka fall har det även förekommit att givare på Åland gett bort mer eller mindre oanvändbara saker.

– Vi gjorde en utvärdering bland mottagarna efter några år och frågade om vi ska fortsatta med julklapparna. Svaret var entydigt, klapparna uppskattas och är väldigt viktiga som en guldkant på tillvaron för de här barnen, säger Justina Donielaite.

Cirka 100 000 euro

Emmaus Åland driver numera en flerdelad verksamhet på Åland. Hela och rena begagnade saker – från minsta fingerborg till möbler och byggmaterial – samlas in och sorteras. En del av det insamlade säljs i second hand-butiker på Åland och en del skickas bort till mottagare på olika håll i världen. Bistånd ges även i form av reda pengar.

– Vårt mål är att 30 procent av intäkterna från butikerna ska gå till olika biståndsprojekt. I år delar vi ut cirka hundratusen euro och en del av den summan går till våra samarbetspartner i just Litauen, säger Robert Jansson som är verksamhetsledare för Emmaus Åland.

Viktig insats

En ansenlig del av arbetet vid Emmaus sköts på frivillig basis. Cirka hundra personer ingår i staben av frivilliga som i huvudsak sorterar och lastar inlämnade varor.

– Vi dokumenterat insatsen av de frivilliga och kommer upp till cirka fyratusen timmar per år, säger Robert Jansson.

Insatsen värderas högt.

– Det skulle givetvis bli mycket mindre pengar över till bistånd om vi skulle betala lön för det jobb som nu utförs ideellt, säger Robert Jansson.

Ger mer tillbaka

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, har undersökt betydelsen av ideellt arbete i åländska föreningar. Mest frivilligt arbete görs i idrottsföreningar följt av de sociala föreningarna. Enligt utredningen uppgår frivilligarbetet till över 800 000 timmar totalt per år. Värdet av det uppskattas till 36 miljoner euro om det skulle omvandlas till avlönat arbete på den lönenivå som gäller för liknande jobb. Utredarna lämnar dock in en brasklapp – det är inte realistiskt att tro att den offentliga sektorn skulle kunna överta allt arbete som i dag görs ideellt. Utredningen har också granskat hur stora belopp föreningarna får i bidrag av samhället. Om man sätter den summan i relation till värdet av det frivilliga arbetet lönar bidragen sig. 1 bidragseuro ger mellan 3 och 4 euro tillbaka.

Mår bra

Frivilligt arbete har också en effekt på den egna känslan av hälsa och välmående. Eldsjälar uppger att de mår bra av att vara engagerade – om det inte blir för mycket av det goda. Då kan det upplevas som både tungt och stressande. En slutsats blir då att det inte är antalet timmar som är avgörande för att man ska må bra utan att man överhuvudtaget är engagerad.

– Det vore sålunda viktigt att få fler människor engagerade i frivilligarbete, för att dela på ansvaret och de positiva hälsoeffekterna, skriver ÅSUB:s utredare. ■

Julkappar samlas in på Åland och skickas till barn i Litauen. Till höger Justina Donielaite som är projektledare för Emmaus Ålands olika projekt i Litauen. I år hade hon hjälp vid julklappspackningen av från vänster Iveta Vitkute Zvezdiniene, Gohar Mamikonyan och Genute Rociene. Iveta och Genute är jurister som arbetar vid en högskola i Kaunas i Litauen och som besökte Åland för att studera hur Ålands medlingsbyrå fungerar. Gohar från Armenien är volontär vid Ålands fredsinstitut.

Världspremiär för en ”app” i kommunikationens och AKK-specialpedagogikens tjänst

Rätt använda har kommunikationsapparna för iPad/iPod minst tre användningsområden: som kommunikationshjälpmedel, som pedagogiskt redskap och som verktyg för AKK-specialpedagogik. Vårt officiella pilotcase har från lanseringsdagen i augusti inneburit en fullträff. Ledtiderna minskade från 7-8 månader till 4-5 sekunder eller 1 dygn. Från att tidigare ha fått be om ”mera banan”, har man efter sex veckors bruk av appen hållit sitt första korta föredrag (i skrivande stund, sitt andra). Detta borde vara vardag för alla icke-talande.

Sono Flex har ett ordförråd på 11 000 ord och uttryck i form av symboler. Man kan kombinera satsbildning via grammatikens ordklasser och via färdiga kontext (52 st, tex lunch, stranden, hygien – du kan lägga till så många kontext och ord du bara vill) eller göra det lättare för barnet och bara använda sig av kontexten för satsbygge på ett enda ”ark”. Vi valde fabriksläget och att knapparna talar medan man bygger meningarna. Det är ett sätt att öva in symbolerna och att underlätta satskonstruktionen.

Ibruktagningen

”Jag älskar tandläkaren. När får jag komma hit på nytt?” var premiärfrasen då appen togs i bruk under ett hett efterlängtat tandläkarbesök. Sedan följde caféet och, väggklättringen, vilka fick sin egen kontext (gröna knappar) även under aktivitetens gång. I brukarvänligheten ligger appens styrka.

För en autist svår sidvändning och långa pauser i satskonstruktionen eller intuitivt scrollande, snabb kommunikation och med t o m för stunden skräddarsydda kontext med individualiserade ord och symboler?

Arbetssättet

Utöver fritidsteman har vi lagt in kontext (gröna rutor) och begrepp för respektive akademiskt ämne – proaktivt och parallellt med AKK på Lexia. Genom att i förväg lägga in frågor och svarsalternativ, har vi kunnat planera vilka enkla och svåra frågor barnet ”råkar” få i klass – så att det är möjligt att svara. Inte nog med att appen används som kommunikationsapp, vi har lagt till pedagogiska och AKK-specialpedagogiska arbetssätt till vardagen också.

- **Kommunikationsappen** används självständigt för korta satser, uttryck, nyckelord och med val bland förhandsprogrammerade (och själv valda!) satser ur den egna Historiken. Vi har gjort en Övningbok för kommunikationsträningen.

- **Pedagogiskt** orienterar vi tösen i vad som komma skall, både på Lexia och via iPoden. Vid måltiderna i skolan används oftast satser ur Historiken. Behövliga satser görs ad hoc.

- Ur ett **AKK-specialpedagogiskt** perspektiv är vi steget före undervisningen och förbereder temata, ordförrådet, teckenförrådet, förkortade texter, diktamen och andra bildstödda övningar på både appen och på Lexia innan perioden inleds. Samlingarna med närvarolistor och väderleksrapporter är ersatta med morgonprat kring skolfrågor. Därmed har vi kunnat bredda satsbruket till att omfatta även egna beslut, frågor och önskemål.

Erfarenheter

Den sjätte skolveckan höll pilottösen sitt livs första, muntliga presentation – som 13-åring. I fjol hade hon med den släpbara talsyntesen ”redan” efter 7-8 månader fått säga ”Jag vill ha bröd”. I år förberedde hon en kort presentation av fem låtar och artister, presenterade materialet själv via iPoden och en högtalare och agerade ordförande under ”Skivrådet”. Nu har repertoaren ökats med en berättelse om och från Egypten, *detta alltå som icke-läskunnig, icke-talande autist med medelsvår utvecklingsstörning och utan någonsomhelst erfarenhet av att hålla föredrag!*

Jag håller ett kort, muntligt föredrag om fem artister och musikstycken, med satser jag själv planerat – och jag är en icke-talande, icke-läskunnig autistisk flicka med utvecklingsstörning – förr har jag bara fått säga ”Jag vill ha bröd”. Med vårt tänkesätt åstadkommer vi samma antal repetitioner som de läskunniga får, varvid kunskapen befästs. DETTA är ämnesstudier och åldersanpassad AKK-specialpedagogik. Ytterligare stöd har vi i AKK-Lexia och min roll som projektledare, en enkel roll i år tillsammans med specialklasslärare Ina Lindroos och assistenten Mats Gerkman. I skolan tog man appen i bruk från dag ett och efter några trevande försök fanns lunchsatserna på plats, inprogrammerade, dag fem!

Positivt

En full kommunikationsapp finns äntligen på svenska. Bruket av Sono Flex är intuitivt och man programmerar den ad hoc mitt i skeendena. Ipoden är cool och non-stigmatiserande. Frågan är nu när den offentliga sektorn hinner ikapp.

Negativt

Grammatiken saknar symboler. Det är en kritisk svaghet. Det är ohemult att kräva att icke-läskunniga barn skall kunna välja mellan nio verbformer, fyra substantivböjningar, artiklar, komparation, antal och satssymmetri mellan exakt likadana symboler.

Konklusioner

I ett land där 0.4% av de gravt talhandikappade har tillgång till ”AKK-tolk” och där man undlåter att informera om tecken- och kommunikationsträning och om tolktjänsten, kommer appen att vara livsviktig. Familjerna är berättigade till alla stödformerna samtidigt, men blir ofta utan även all talterapi då det saknas resurser på svenska. Min erfarenhet är att pedagogerna är mångsidigast med tanke på AKK-träningen inför livet i stort och att ”bristvaran” logopederna skulle behövas med fokus på oralmotorik och ljudframställning. Det senaste decenniet har habiliteringen på svenska försämrats radikalt. Det är fel att specialbarnen avkrävs

en 4-språkighet då all personal inte kan eller använder sig av tecken och AKK. En full kommunikationsapp av typen Sono Flex ger en minskad risk för stämpling som ”beteendestörning” för sådant som inte är psykiatri, utan ett på barnens språkliga nivå alldeles adekvat sätt att reagera på oförrätter, tex kommunkationsmissar och andra övergrepp från vår sida.

Text: Terry (Thérèse) Grahn
M.A., beteendevetare, AKK-specialpedagog, MBA(Henley), utbildad i tecken, AKK och oralmotorik
www.puheoikeus.fi

FOTON: (C) Terry Grahn + album

Händelsekalendern 2012–2013

December

12.12. Samarbetsträff för handikappsektorn i Borgå och Lovisa kl. 10-14 i Konstfabriken i Borgå. Arr. SAMS. Anmälningar till ilona.salonen@samsnet.fi, 050-5901472.

18.12. Välkomna på julglögg i Vegahuset i Helsingfors kl. 15–17. Anmäl dig gärna till Åsa Öhrman, asa.ohrman@fduv.fi, (09) 434 236 25. Arrangörer: FDUV, SAMS, Steg för Steg och DUV Vingen.

18.12. Välkomna på julglögg på FDUV:s kansli i Vasa kl. 15–17. Anmäl dig gärna till Tina Holms, tina.holms@fduv.fi, (06) 319 56 53. Arrangörer: FDUV och Lärum.

24.12. God Jul!

Januari

15.1. Frågetimme med Juridiskt ombud. Stödgrupp för föräldrar och ungdomar till barn med specialbehov. Träff i Folkhälsans Seniorhus, Mannerheimvägen 97, kl. 17.00–18.30. Arr: FDUV, Folkhälsan Syd Ab/Familjerum, Bamsegruppen. Info: Marita Mäenpää, marita.maenpaa@fduv.fi, tfn (09) 434 236 13, www.fduv.fi

19.1. Brailledagen 2013. Välkommen att fira Braille-dag kl 13 på Hörnan, Parisgränden 2 i Helsingfors. Kom och upplev det festliga korandet av Årets Braillör och annat trevligt program. För trakteringens skull vänligen anmäl dig senast tisdagen den 15 januari till Tessa Bamberg, telefon (09) 6962 3024 eller 050 462 3181. Arr. FSS i samarbete med Svenska Synskadade i Mellersta Nyland och Svenska Studiecentralen.

19.1. Skolfrågor på agendan. Information och diskussion om skolfrågor och den nya skollagsstiftningen i Lärums och FDUV:s kansli i Vasa, Handelsesplanden 20 A, kl. 10–15. Arr: FDUV/Lärum. Info: Ulla Stina Åman, ullastina.aman@larum.fi, tfn (06) 319 56 57, www.fduv.fi

22.1. Föräldranätverk i norra Österbotten, träff i Jakobstad kl. 18.00–20.30 för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning. Vi diskuterar vidare kring en handbok som gruppen utformar. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

22.1. Föräldranätverk i Åboland. Föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning samlas till träff i Folkhälsanhuset i Pargas kl. 18–20. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, marita.maenpaa@fduv.fi, tfn (09) 434 236 13, www.fduv.fi

Februari

2–3.2. DUV-dagarna på Hotel Victoria i Tammerfors. Tema för dagarna är fritid, social cirkus, utomhuspedagogik och improvisation. Info: Monica Avellan (09) 434 236 31, monica.avellan@fduv.fi, www.fduv.fi

6.2. AKK-mässa: Alla kan kommunicera i Vasa, **Academill,** Strandgatan 2, kl. 13–17. Föreläsningar och mässa. Arr: FDUV/Lärum med samarbetspartners. Info: Ulla Stina Åman, ullastina.aman@larum.fi, tfn (06) 319 56 57, www.fduv.fi

11.2. Föräldranätverk i Åboland. Föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning samlas till träff i Axxell i Pargas kl. 18–20. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, marita.maenpaa@fduv.fi, tfn (09) 434 236 13, www.fduv.fi

14.2. Att få välja hur du bor, seminarium om boendetjänster och fullvärdigt medborgarskap för personer med funktionsnedsättning. Kommunernas hus, Andra linjen 14, Helsingfors kl. 9–17. Arr: FDUV med samarbetspartners. Info: Annette Tallberg, tfn 040 674 7247, annette.tallberg@fduv.fi, www.fduv.fi

14.2. Föräldranätverk i norra Österbotten, träff i Jakobstad kl. 18.00–20.30 för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning. Vi äter middag vändagen till ära. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

22–24.2. Vinterveckoslut på Peurunka för personer med utvecklingsstörning och deras familjer. Arr: FDUV. Info och anmälan: Jon Jakobsson, (09) 434 236 19, jon.jakobsson@fduv.fi, www.fduv.fi

25.2-2.3 Kurs för personer med ögonsjukdomen retinitis pigmentosa. FPA-kurs ordnas av Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf (FSS) för personer med ärftlig degeneration i ögats näthinna. Deltagarna bör ha synrester kvar och vara i början av sin rehabiliterings- och anpassningsprocess. Målsättningen är att ge deltagarna information om sin sjukdom och styrka att klara sig i det vardagliga livet. Plats: Runsala Spa i Åbo, det finns plats för 8 deltagare. Kontakta FSS- rehabiliteringsrådgivare Chatrin Kotka, 040-511 3346 eller Britta Nyberg, 050-561 2951. Sista ansökningsdagen är 25 januari. Ansökningar tas emot av FPA-byrån och kursens FPA-nummer är 47049.

Mars

4.3. Föräldranätverk i norra Österbotten, träff i Jakobstad kl. 18.00–21.00 för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning. Information om arbete och studier. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

25.3. Föräldranätverk i norra Österbotten, träff kl. 18.00–21.00 för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning. Studiebesök till Lärum och avslappning i Senoteket i Vasa. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

April

15.4. Föräldranätverk i norra Österbotten, träff kl. 18.00–20.30 för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning. Vi diskuterar vidare kring en handbok som gruppen utformar. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

22-25.4. Rehabiliteringskurs - egen kraft i fotoform (metoden ;"kraftgivande fotografering" voimauttavan valokuvan menetelmä) Kursplats; Pörkenäs lägergård, Jakobstad. Målgrupp; unga vuxna (20-30 år) med psykisk ohälsa från hela Svenskfinland. Krävs inga förkunskaper, kameror, printer mm. finns. **Ansökan senast; 22.03.2013.** Arrangör: Psykosociala förbundet rf. med stöd av RAY. Kursen är avgiftsfri, inkl. kost, logi och resor. För mera info www.fspc.fi eller kontakta ann-charlott.rastas@fspc.fi, 06-7232517

25-28.4. Rehabiliteringskurs för anhöriga Kursplats; Kaisankoti, norra Esbo. **Ansökan senast 25.03.2013.** Målgrupp; anhöriga till personer med psykisk ohälsa. Arrangör; Psykosociala förbundet rf, med stöd av RAY. För mera infowww.fspc.fi eller kontakta ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517. Kursen är avgiftsfri inkl. kost/logi och resor.

Maj

13.5. Föräldranätverk i norra Österbotten, avslutningsträff kl. 18.00–21.00 för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

Juni

3-7.06. Rehabiliteringskurs i skärgården Kursplats; Bergshagen B&B, Iniö, Åbolands skärgård. **Ansökan senast 3.5.2013.** Målgrupp: Vuxna personer med psykosociala funktionshinder. Arrangör; Psykosociala förbundet rf, med stöd av RAY. För mera infowww.fspc.fi eller kontakta ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517. Kursen är avgiftsfri inkl. kost/logi och resor.

3-6.6. Ridläger för ungdomar 10-16 år, Kursplats: under planering-oklar. Målgrupp: ungdomar från familjer med psykosociala kriser/ problematik eller ungdom/barns som själva har svårigheter. **Ansökan senast 24.04.2013.** Arrangör: Psykosociala förbundet rf. med stöd av RAY. För mera info www.fspc.fi eller ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517. Kursavgift: 70€, inkl. kost, logi och resor.

25–29.6. FPA-familjekurs för barn med utvecklingsstörning 8–13 år i Norrvalla, Vörå. Arr: FDUV. Ansökan senast 23.3.2013. Info: Elina Sagne-Ollikainen, (09) 434 236 15, elina.sagne-ollikainen@fduv.fi, www.fduv.fi

Juli

1–5.7. FPA-familjekurs för barn med Downs syndrom 0–8 år på Badhotellet Päiväkumpu, Karislojo. Arr: FDUV. Ansökan senast 23.3.2013. Info: Elina Sagne-Ollikainen, (09) 434 236 15, elina.sagne-ollikainen@fduv.fi, www.fduv.fi

Augusti

1-4.8. Rehabiliteringskurs; familjeveckoslutsläger, Kursplats; Lägergården Klippan, Hirvlax, Österbotten. Målgrupp; hela familjen där en vuxen drabbas av psykisk ohälsa, som behöver få stöd att finna familjens kraftresurser. **Ansökan senast 07.06.2013.** Arrangör; Psykosociala förbundet rf, med stöd av RAY. För mera infowww.fspc.fi eller kontakta ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517. Kursen är avgiftsfri inkl. kost/logi och resor.

Prenumerationsfaktura för SOS Aktuellt

I år sänder vi inte en skild prenumerationsfaktura per post till våra privata prenumeranter. Därför ber vi er vänligen att använda uppgifterna nedan för inbetalning av prenumerationsavgiften 2012. OBS! Detta gäller enbart SOS Aktuellts privata prenumeranter.

SOS Aktuellt kontonummer,
Aktia: FI70 4055 0010 6424 25
Prenumerationsavgift: **12 euro.** Ingen referens behövs. Skriv istället i meddelandefältet ditt namn och din adress. Tack!

Vid frågor ring Handikappförbundets generalsekreterare Ulf Gustafsson 044 -560 0563 eller e-posta daniela.andersson@kolumbus.fi.